

INTEGRAAL HUISVESTINGSPLAN BASISONDERWIJS GEMEENTE DUIVEN 2027 – 2043

Definitieve versie
12 december 2025

draaijer

info@draaijerparkers.nl
draaijerparkers.nl
KVK: 02047928
IBAN: NL79 RABO 0190 3452 25

Groningen
Leonard Springerlaan 37
9727 KB Groningen
050 524 46 66

Utrecht
Pythagoraslaan 101
3584 BB Utrecht
030 659 23 33

Rotterdam
Wijnhaven 17-B
3011 WH Rotterdam
010 266 00 44

Inhoud

1	Voorwoord wethouder	4
2	Inleiding	5
3	Wettelijk kader	7
3.1	Wet primair onderwijs (WPO) en Wet voortgezet onderwijs (WVO)	7
3.2	De Verordening voorzieningen huisvesting onderwijs Duiven	8
3.3	Regelgeving passend/inclusief onderwijs	8
3.4	Wet kinderopvang	9
3.5	Frisse scholen en kwaliteitskader onderwijshuisvesting	9
3.6	Verduurzaming schoolgebouwen	9
3.7	Ontwikkelingen in wet- en regelgeving	9
4	Onderwijs- en huisvestingsvisie	11
4.1	Onderwijsvisie en -ambitie	11
4.1.1	Passend en inclusiever onderwijs	11
4.1.2	Visie op IKC-vorming	12
4.1.3	Multifunctionaliteit	13
4.1.4	Sport, bewegen en gezondheid	13
4.2	Huisvestingsvisie en -ambitie	14
4.2.1	Leegstandsbeleid	14
4.2.2	Beleid verhuur en medegebruik	14
4.2.3	Instandhoudingsnorm scholen	15
4.2.4	Renovatie/levensduurverlenging	15
4.2.5	Duurzaamheid	16
5	Onderwijsinfrastructuur gemeente Duiven	19
5.1	Leerlingenaantallen/-prognoses	20
5.2	Ruimtebehoefte en capaciteit	21
5.3	Ruimtebehoefte bewegingsonderwijs en capaciteit	23
5.4	Basisscholen Duiven	23
5.5	Technische kwaliteit basisscholen	25
6	Huisvestings- en investeringsagenda basisonderwijs Duiven	27
6.1	Passende onderwijshuisvesting Duiven	27
6.2	Spreiding en bereikbaarheid	28
6.3	Huisvestingsagenda Duiven	28
6.4	Investeringsagenda onderwijshuisvesting	31
7	Conclusies	33

8 Bijlage..... 35

Bijlagen

1 Rapportage Duurzaamheid

1 Voorwoord wethouder

Als gemeente hebben we een wettelijke zorgplicht om te voorzien in passende onderwijshuisvesting. In Duiven gaat het om 9 basisscholen, waarvan 7 een integraal kindcentrum (IKC) vormen met een kinderopvangorganisatie, en 1 school voor voortgezet onderwijs. Deze wettelijke verantwoordelijkheid voer ik graag uit, niet omdat de wetgever dat vraagt, maar vanwege het belang dat de gemeente Duiven hecht aan goede schoolgebouwen of gebouwen voor IKC's. Alle leerlingen en medewerkers in onze scholen en IKC's verdienen een veilige, toekomstbestendige en uitdagende leer- en werkomgeving. Dit is belangrijk zodat zij zich verder kunnen ontwikkelen en er een goede basis wordt gelegd voor hun verdere leven. Investeren in de onderwijshuisvesting zien wij dan ook als een investering in de 'voorkant' van de Duivense samenleving.

De gemeentelijke verantwoordelijkheid gaat vanzelfsprekend verder dan de schoolgebouwen. Voor een doorlopende ontwikkeling van kinderen is de verbinding van het basisonderwijs en voorschoolse voorzieningen zoals kinderopvang van groot belang. De gemeente en de schoolbesturen ondersteunen de totstandkoming van IKC's waar sprake is van een stevige organisatorische en inhoudelijke samenwerking tussen het basisonderwijs en de kinderopvang. In onze gemeente zijn bijna alle scholen ontwikkeld tot IKC. Naast IKC's zijn er ook solitaire kinderdagverblijven in onze gemeente, die niet fysiek gekoppeld zijn aan een school, maar wel samenwerken.

Door te investeren in de vernieuwing van scholen dragen we bij aan de missie dat iedereen moet kunnen meedoen in Duiven. Met goede schoolgebouwen investeren we in de kwaliteit van onderwijs en in een kansrijke toekomst voor kinderen in onze gemeente. We willen toewerken naar een inclusieve(re) samenleving en inclusievere scholen in onze gemeente, zodat zoveel mogelijk kinderen en jongeren het onderwijs binnen onze gemeentegrenzen kunnen volgen. Het voorzien in passende onderwijshuisvesting is hierin een belangrijk instrument.

Deze ambitie en opgave kunnen we echter niet alleen en ook niet in één keer realiseren. Het is een gezamenlijke maatschappelijke en onderwijskundige opgave van de gemeente en de schoolbesturen om door goed onderwijs en goede schoolgebouwen onze kinderen maximale ontwikkelingskansen te geven. Dit sluit aan bij ons coalitieakkoord 2023 – 2026 "Samen aan de slag", waarin we onderstrepen dat we samen met o.a. scholen en schoolbesturen, onze ambities en doelen willen behalen.

Met het nu voorliggende geactualiseerde integraal huisvestingsplan (IHP) zetten we als gemeente en schoolbesturen een nieuw beleidsmatig en inhoudelijk ijkpunt anno 2025. Daarmee zetten we ook volgende stappen in de realisatie van onze ambitie en zorgen we ervoor dat we continu blijven werken aan de vernieuwing van de schoolgebouwen. Ik ben dan ook blij dat we in de afgelopen periode in overleg met de betrokken schoolbesturen Stichting Innerwaard en Stichting LiemersNovum consensus hebben bereikt over het voorliggende IHP basisonderwijs. We weten ook dat de komende periode er nog geen grootschalige vernieuwingsprojecten hoeven plaats te vinden. De huidige voorzieningen zijn in algemene zin nog passend en goed. Gezien het constructieve overleg in de afgelopen periode heb ik er veel vertrouwen in dat we in de toekomst gezamenlijk zullen blijven werken aan het investeren in kwalitatief goede schoolgebouwen voor de kinderen en jeugd van onze gemeente en alle medewerkers die zich dagelijks inspannen om de kinderen en jeugd een stevige basis te geven voor hun verdere leven. Iedereen verdient een omgeving waarin je het beste uit jezelf kunt halen. Daar draag ik graag aan bij.

Joyce Zwaga-Komen, wethouder onderwijs

2 Inleiding

De gemeente Duiven heeft de wettelijke plicht om te zorgen voor passende onderwijshuisvesting voor negen basisscholen¹. De gemeente geeft dit samen met de twee schoolbesturen Stichting Innerwaard en Stichting LiemerNovum vorm. Het voorliggende IHP is onder andere gebaseerd op de verordening voorzieningen onderwijshuisvesting en het Strategisch Huisvestingsplan Basisonderwijs uit 2018. Sindsdien heeft de gemeente fors geïnvesteerd in de vernieuwing van de schoolgebouwen (o.a. vervangende nieuwbouw IKC De Droomgaard en IKC Remigius) en is de ontwikkeling van IKC's gestimuleerd door o.a. te voorzien in huisvesting, waarin het basisonderwijs met een kinderorganisatie gezamenlijk vorm en inhoud kunnen geven aan de ontwikkeling van kinderen in de leeftijd van 0 – 12 jaar.

De ambitie én opgave om passende en eigentijdse basisscholen en/of IKC's te realiseren is een gezamenlijke en continue verantwoordelijkheid van de gemeente en schoolbesturen. Om dit te bereiken heeft de gemeente nu met de schoolbesturen het bestaande IHP herijkt. In deze actualisering zijn ook de kinderopvangorganisaties, die nu al onderdeel zijn van diverse IKC's, betrokken. Aandacht is besteed aan verschillende thema's zoals inclusiviteit, multifunctionaliteit en duurzaamheid.

Het geactualiseerde IHP Basisonderwijs kent een uitvoeringsfase voor de periode 2026 - 2030 en een doorkijk naar de jaren 2031 en verder. Het is de ambitie te werken met een geactualiseerd IHP dat een periode van circa 16 jaar bestrijkt en aansluit bij de lokale ambities en uitdagingen, waaronder o.a. de verdere groei van de gemeente (met name in Duiven Noord), het efficiënt omgaan met de beperkte ruimte en middelen, het toekomstbestendig maken van IKC's en het vergroten van de multifunctionaliteit en flexibiliteit. Op basis hiervan moeten de komende jaren nodige ontwikkelingen plaatsvinden en is het van belang om een volgende kwaliteitsslag te maken in de vernieuwing en versterking van de lokale onderwijsvoorzieningsstructuur. De veroudering van het scholenbestand speelt hierin vanzelfsprekend ook een belangrijke rol. Voor de beoordeling van de kwaliteit van het scholenbestand is hiervoor een nieuw ijkpunt anno 2025 opgesteld. Naast de fasegewijze vernieuwing is de verwachting ook dat er capaciteitsvraagstukken ontstaan als gevolg van de woningbouw in met name Duiven Noord. In deze vernieuwing van de bestaande voorraad en de eventuele uitbreiding blijven de gemeente en de schoolbesturen het belangrijk vinden dat alle kinderen (zoveel mogelijk) thuisnabij onderwijs kunnen volgen, ook voor leerlingen met extra ondersteuningsbehoeften. Gestreefd wordt naar een sluitende en inclusievere onderwijsinfrastructuur.

Het IHP Basisonderwijs is tot stand gekomen op basis van overleg met de schoolbesturen Stichting Innerwaard en Stichting LiemersNovum. Ook zijn de partners voor kinderdagopvang binnen de IKC's, te weten Happy Faces, Puck & Co en Zonnekinderen, betrokken geweest bij de totstandkoming van het IHP. De inhoudelijke, beleidsmatige en huisvestelijke ambities en vraagstukken zijn geïnventariseerd door middel van overleggen, onderzoek en gezamenlijk overleg. Door de opstelling van dit IHP geven de gemeente en de schoolbesturen gezamenlijk invulling aan deze gedeelde verantwoordelijkheid. Hierbij dienen de wetgeving met betrekking tot onderwijshuisvesting en de onderwijsverordening van de gemeente als fundament en leidraad.

Evaluatie Strategisch Huisvestingsplan 2018 (of SHO 2018)

Dit IHP staat in een traditie van een planmatige aanpak voor de onderwijshuisvesting. Periodiek herijken schoolbesturen en gemeenten hun beleidsmatige en operationele ambities. In het SHO 2018 is o.a. de visie op IKC's opgesteld. Ook is er gekomen tot een aanpak voor het verfrissen en verduurzamen van bestaande schoolgebouwen en tot een kader voor het reduceren van leegstand op bestaande scholen. Schoolbesturen en gemeente zijn tevreden over deze basis die nu geactualiseerd is.

In de afgelopen periode 2018 - 2025 hebben dan ook de nodige vernieuwingen plaatsgevonden:

- Stichting Innerwaard heeft de locatie De Groene Ring Noord in 2022 gesloten.
- Basisscholen De Wiekslag en De Wereldwijzer zijn gefuseerd tot IKC De Droomgaard. De school heeft in 2024 nieuwbouw in gebruik genomen.
- Basisschool IKC Remigius heeft in 2025 nieuwbouw in gebruik genomen.
- Basisscholen IKC Het Veer, IKC Joannes, IKC De Kameleon en IKC De Groene Ring zijn aangepast door het realiseren van mechanische ventilatie en evenredige duurzaamheidsmaatregelen.

¹ In de gemeente Duiven is ook voortgezet onderwijs aanwezig. Voor het voortgezet onderwijs wordt een separaat regionaal IHP opgesteld. Het voorliggende IHP heeft alleen betrekking op het basisonderwijs in de gemeente Duiven.

Wat moet er nog gebeuren?

- IKC het Klokhuis; het SHO 2018 had de ambitie om de school te verduurzamen en de ventilatie te verbeteren. De Rijkssubsidie (SUVIS-regeling), die het schoolbestuur hiervoor heeft aangevraagd, is afgewezen. In 2024 is er vanuit de DUMAVA-regeling (subsidieregeling duurzaam maatschappelijk vastgoed) subsidie voor het verduurzamingsdeel toegezegd. Gemeente en het schoolbestuur zijn momenteel in overleg om de oorspronkelijke ambitie te verwezenlijken.

Status IHP

Het IHP heeft op dit moment nog geen formele juridische rechtskracht. Wijziging van wetgeving is echter aanstaande die het opstellen van IHP's verplicht maakt voor gemeenten. Ondanks het ontbreken van de wettelijke status en het feit dat de regelgeving nog steeds uitgaat van een bekostigingsgrondslag wanneer een voorziening is opgenomen op het huisvestingsprogramma, geldt dat wanneer een voorziening in het meerjarenprogramma van een IHP is opgenomen het schoolbestuur recht heeft op bekostiging. Daarmee is het IHP leidend voor de maatregelen en fasering van de huisvestingsprojecten. In het IHP leggen de gemeente en de schoolbesturen periodiek vast wat de speerpunten zijn voor de korte, middellange en lange termijn zodat we meer grip krijgen op de gezamenlijke planning in de onderwijshuisvesting.

Looptijd IHP

Het IHP heeft een looptijd tot (circa) 2040, zodat wordt aangesloten bij de aankomende wettelijke verplichting om een IHP voor minimaal 16 jaar op te stellen. Deze looptijd stelt ook de gemeente en de schoolbesturen in staat tijdig middelen te reserveren voor de uitvoeringsagenda. Er kan door partijen ook tijdig worden geanticipeerd op diverse onderwijskundige en maatschappelijke ontwikkelingen. De gemeente en de schoolbesturen kunnen hiermee ook (strategisch) sturen op de instandhouding van de gebouwen i.c. de exploitatie alsmede de onderwijskundige vernieuwingen, het onderhoud en hiervoor benodigde aanpassingen in het gebouw. Vanzelfsprekend wordt het IHP periodiek geactualiseerd aan de dan aan de orde zijnde ontwikkelingen, leerlingenprognoses en vraagstukken. In die zin is sprake van een dynamisch IHP.

Een dynamisch document

Het IHP is een plan dat elke vier à vijf jaar wordt herijkt. Vanuit de Lokaal Educatieve Agenda (LEA) vindt jaarlijks een monitor plaats hoe de leerlingenprognoses en kostenkengetallen zich verhouden tot de jaarlijkse leerlingentelling. Daarmee is het plan een dynamisch document wat kan mee veranderen met de tijd en de veranderende omstandigheden, waaronder bijvoorbeeld toename van woningbouw. Deze verwachte toename van de woningbouw is nog niet verwerkt in de leerlingenprognoses. In de planvorming over de spreiding en bereikbaarheid van basisscholen of IKC's en de fasegewijze vernieuwing van de basisscholen is in het voorliggende IHP echter al wel voorzichtig geanticipeerd.

Leeswijzer IHP

In het IHP Basisonderwijs wordt achtereenvolgens ingegaan op het wettelijk kader en de ontwikkelingen hierin (hoofdstuk 3) en (op hoofdlijnen) de onderwijs- en huisvestingsvisie (hoofdstuk 4). In hoofdstuk 5 wordt ingegaan op de onderwijshuisvesting basisonderwijs in de gemeente Duiven wat betreft de voorzieningenstructuur, de leerlingenprognoses en ruimtebehoefte, en de kwaliteit. In hoofdstuk 6 worden de huisvestingsvraagstukken en de huisvestings- en investeringsagenda beschreven. Afsluitend staan in hoofdstuk 7 de conclusies.

Dasboard basisonderwijs en Rapportage Duurzaamheid

De feitelijke informatie van de 9 basisscholen, inclusief de resultaten van een technische schouw, is in een digitale dashboard weergegeven. Ook is op basis van een technische schouw en informatieverzameling en deskresearch een Rapportage Duurzaamheid opgesteld (inclusief Masterbestand Duurzaamheid IHP Duiven). Deze rapportages vormen een integraal onderdeel van het voorliggende IHP en bevat diverse informatie over het technisch presteren van de gebouwen, alsmede duurzaamheidsvoorstellen.

3 Wettelijk kader

Scholen hebben een belangrijke positie in de samenleving en kunnen een brede maatschappelijke functie hebben. De scholen c.q. schoolbesturen zelf zijn verantwoordelijk voor de inrichting en organisatie van het onderwijsproces. De gemeente heeft de wettelijke plicht te zorgen voor voldoende (functionele) capaciteit en een goede kwaliteit van de gebouwen wat betreft o.a. veiligheid en het leer- en werkklimaat. Dit doet de gemeente op basis van gelijkheid in lijn met landelijke normen, uniforme regelgeving en financiering. Voor de zorgplicht hanteert de gemeente Duiven drie kaderstellende instrumenten², te weten:

- a) Verordening Voorzieningen huisvesting onderwijs gemeente Duiven waarin is vastgelegd welke verantwoordelijkheden de gemeente en de schoolbesturen hebben. De verordening geeft aan op welke voorzieningen de schoolbesturen aanspraak kunnen maken en welke procedures er gelden. In die zin is het primair een procedureel kaderstellend instrument.
- b) Voorjaarsnota en (meerjaren) begroting, dit is een financieel instrument om integrale afwegingen te maken.
- c) Het IHP Basisonderwijs hetgeen een inhoudelijk kaderstellend instrument is en een meerjarenperspectief voor de vernieuwing van de scholen.

In dit hoofdstuk wordt op hoofdlijnen ingegaan op het wettelijk kader en de ontwikkelingen daarin.

3.1 Wet primair onderwijs (WPO) en Wet voortgezet onderwijs (WVO)

In de WPO en WVO zijn de verantwoordelijkheden van gemeenten en schoolbesturen belegd³. De gemeenten zijn verantwoordelijk voor de bekostiging van de volgende voorzieningen:

- (Vervangende) Nieuwbouw en eerste inrichting.
- Uitbreiding.
- Medegebruik (verhuur).
- Constructiefouten en locatie gebonden kosten (o.a. asbest).
- Herstel in geval van bijzondere omstandigheden/calamiteiten zoals brand, diefstal, storm- en waterschade.
- Voldoende ruimte voor bewegingsonderwijs.

Met een nieuw wetsvoorstel wordt de voorziening renovatie i.c. levensduurverlenging van schoolgebouwen daar in de nabije toekomst (beoogde invoering 2026 – 2027) aan toegevoegd. Schoolbesturen kunnen dan ook een aanvraag voor renovatie indienen bij de gemeenten. In de dagelijkse praktijk van veel gemeenten is dit echter nu al mogelijk en worden al afwegingen gemaakt tussen nieuwbouw en levensduurverlenging, zo ook in de gemeente Duiven.

Voor de taken ontvangen gemeenten middelen van het ministerie van Binnenlandse Zaken als onderdeel van de Algemene Uitkering uit het Gemeentefonds. Voor de gemeente Duiven is anno 2025 sprake van een indicatieve uitkering van circa € 2 miljoen per jaar voor het basisonderwijs en voortgezet onderwijs⁴. Reeds meerdere jaren worden door de VNG, PO- en VO-raad gepleit voor extra middelen voor het verbeteren én versnellen van de onderwijshuisvesting in gemeenten. Om te komen tot een verantwoorde onderwijshuisvesting zou er circa € 1,2 miljard jaarlijks extra nodig zijn (extra structurele toevoeging aan het Gemeentefonds).

De schoolbesturen hebben de verantwoordelijkheid onderwijs te verzorgen, de huisvesting inclusief de schoolterreinen in stand te houden en als goed rentmeester deze te onderhouden en te exploiteren. Ook moeten de schoolbesturen tussentijdse functionele aanpassingen en kwaliteitsverbeteringen zelf bekostigen en zijn ze verantwoordelijk voor de vervanging van de eerste inrichting. De schoolbesturen ontvangen voor deze verantwoordelijkheden middelen van het ministerie van OCW. Hoewel deze verantwoordelijkheid bij de schoolbesturen is neergelegd, is het ook bekend dat de middelen die schoolbesturen hiervoor krijgen veelal

² Naast deze specifieke instrumenten voor de onderwijshuisvesting heeft de gemeente vanzelfsprekend te maken met overige wet- en regelgeving die van toepassing is op meerdere beleidsterreinen. Te denken is in dit verband aan de Wet overheid en markt, de consequenties van de jurisprudentie waaronder het Didamarrest.

³ De Wet op de expertisecentra (WEC) is van toepassing op het gespecialiseerd onderwijs, dat echter niet aanwezig is in de gemeente Duiven.

⁴ Het betreft een indicatieve uitkering waar geen rechten aan ontleend kunnen worden. Het is aan de gemeente hierin keuze te maken als onderdeel van integrale afwegingen in de begrotingscyclus.

onvoldoende zijn om gebouwen aan te passen, zeker niet aan de huidige technische eisen m.b.t. binnenklimaat, duurzaamheid.

3.2 De Verordening voorzieningen huisvesting onderwijs Duiven

De Verordening voorzieningen onderwijshuisvesting vertaalt de bovenstaande wetten naar de situatie in Duiven. De verordening bevat o.a. kaders over het gebruik van leerlingenprognoses, procedures en criteria voor de beoordeling van huisvestingsaanvragen, de berekening van de normatieve ruimtebehoefte en beschikbare capaciteit, bijbehorende noodzakelijke investeringen en klokuren bewegingsonderwijs.

In de verordening staan ook de VNG-normbedragen voor de diverse voorzieningen en de gehanteerde indexering. Met de normbedragen wordt het maximaal te vergoeden investeringsbedrag berekend. Hoewel de VNG-normering de afgelopen jaren aanzienlijk verhoogd is, laten aanbestedingen nog steeds zien dat deze normbedragen onvoldoende zijn voor de vernieuwing van de onderwijshuisvesting. De daadwerkelijke kosten liggen als gevolg van ontwikkelingen in de bouwmarkt nog steeds boven de VNG-normeringen, waardoor veelal uitgegaan wordt van de werkelijke kosten (na eventuele optimaliseringsslagen om de kosten meer in overeenstemming te brengen met de beschikbare kredieten).

Mede als gevolg van wijziging in wetgeving (o.a. invoering voorziening renovatie, verplichte opstelling IHP) zal de verordening aangepast worden. De VNG biedt hiervoor een modelverordening die op maat van de gemeente Duiven wordt aangepast. Deze nieuwe VNG-modelverordening is anno 2025 echter nog niet beschikbaar.

3.3 Regelgeving passend/inclusief onderwijs

Het Rijksbeleid is gericht op de realisering van een inclusievere onderwijsinfrastructuur⁵. In de vernieuwing van de onderwijshuisvesting in Duiven wordt in overleg met de schoolbesturen ook bekeken welke aanpassingen en/of toevoegingen wenselijk of nodig zijn om de scholen inclusiever en passender te maken zodat leerlingen met diverse ondersteuningsbehoeften ook kunnen worden opgevangen in de reguliere scholen. Hierin moeten keuzes worden gemaakt vanwege financiële beperkingen. Dit kan betekenen dat schoolbesturen ook gezamenlijke afspraken moeten maken over het opvangen van leerlingen met een extra ondersteuningsbehoefte op die locaties die daarvoor geschikt en/of aangepast zijn. Per school zal er gekeken moeten worden wat er mogelijk en betaalbaar is. De “natuurlijke” vernieuwingsmomenten van schoolgebouwen zullen aangewend worden om deze zo mogelijk tegelijkertijd passender en inclusiever te maken.

Inclusief en passend onderwijs heeft gevolgen voor de onderwijshuisvesting voor zowel de leerlingenaantallen als de kwaliteit. Op termijn zullen meer leerlingen op de ‘reguliere’ school onderwijs volgen, waardoor er minder kinderen naar het SBO en (V)SO onderwijs gaan. Voor Duiven kan dit betekenen dat leerlingen, die nu buiten de gemeente gespecialiseerd onderwijs volgen, in de toekomst in Duiven onderwijs krijgen.

De schoolgebouwen moeten toegerust zijn op een eventuele veranderende ‘onderwijsvraag’ i.c. nieuwe ondersteuningsbehoeften, bijvoorbeeld voor wat betreft toegankelijkheid, veiligheid, MIVA-toiletten, lift, verzorg ruimten etc. Dit alles heeft nog niet geleid tot aanpassingen van de regelgeving of de vergoedingen rondom onderwijshuisvesting; de eventuele aanpassingen moeten met de bestaande middelen bekostigd worden. In algemene zin kan voor de situatie in de gemeente Duiven geconcludeerd worden dat de nieuwe voorzieningen in voldoende mate toegankelijk zijn (o.a. door de aanwezigheid van liften, Miva-toilet, verzorgings-/verschoonruimte). Zo heeft IKC Remigius een 2-tal liften (1 verdiepingslift en 1 podiumlift). Voor bestaande schoolgebouwen kunnen er aanpassingen plaatsvinden indien daarvoor een noodzaak bestaat. In overleg met de schoolbesturen wordt gekozen voor maatwerk, omdat het inpassen van technische maatregelen (bijvoorbeeld het aanbrengen van traplift) ook consequenties heeft in een bestaande omgeving. Bijvoorbeeld een traplift vraagt ruimte in de verkeersroute en vraagt facilitair en technisch onderhoud. Indien de school geen noodzaak heeft voor de voorziening, dan kan zij daar voor kiezen. Belangrijk hierin is dat het geheel aan voorzieningen in Duiven voldoende voorzieningen heeft voor inclusiever onderwijs.

⁵ Het streven is dat in 2035 alle ‘reguliere’ scholen inclusief zijn. Dit vraagt echter lokale en/of regionale samenhang en afstemming wat betreft de benodigde voorzieningen.

3.4 Wet kinderopvang

De Wet kinderopvang heeft tot doel de ontwikkeling van jonge kinderen te stimuleren. Beoogd wordt ook doorgaande ontwikkelingslijnen te stimuleren voor kinderen (0 tot 13 jaar) en in het bijzonder kinderen met een risico op een onderwijsachterstand. Dit gebeurt onder andere door het aanbieden van een passend aanbod voor- en vroegschoolse educatie (VVE). Het peuterspeelzaalwerk valt ook onder deze wetgeving, waardoor het onderscheid tussen peuterspeelzalen en kinderdagverblijven is verdwenen.

3.5 Frisse scholen en kwaliteitskader onderwijshuisvesting

Een frisse school is een schoolgebouw met een laag energiegebruik en een gezond binnenmilieu als het gaat om luchtkwaliteit, temperatuur, comfort, licht en geluid. Om dit te verbeteren is het Programma van Eisen (PvE) Frisse Scholen ontwikkeld, dat tezamen met het landelijk kwaliteitskader onderwijshuisvesting 2025⁶, gebruikt kan worden voor het ontwerpen van nieuwbouw of voor het verbeteren van bestaande schoolgebouwen.

Het PvE Frisse Scholen onderscheidt drie ambitieniveaus voor de diverse thema's, namelijk klasse A zeer goed, klasse B goed en klasse C acceptabel. Klasse C is het basisniveau, dat in het bouwbesluit tot 2012 van kracht was. In 2012 en 2015 zijn de eisen in het Bouwbesluit voor nieuwbouw zodanig verzwakt, dat bij nieuwbouw voor in elk geval de thema's energie en lucht minimaal klasse B moet worden gerealiseerd (en indien mogelijk ook voor de andere onderdelen waaronder bijvoorbeeld akoestiek). Dit is ook het uitgangspunt in het voorliggende IHP. Voor vervangende nieuwbouw wordt echter gestreefd naar energieneutraal.

In Duiven voldoen anno 2025 zeven van de negen scholen aan minimaal Frisse Scholen klasse C. Voor IKC Het Klokhuis wordt gewerkt aan een voorstel om ook de ambitie met betrekking tot Frisse Scholen te realiseren (zie ook opmerking hierover in hoofdstuk 2 onder Evaluatie SHO 2018). Gezien het leerlingenaantal wordt IKC Toermalijn in deze IHP-periode in stand gehouden op het huidige kwaliteitsniveau.

3.6 Verduurzaming schoolgebouwen

Het Klimaatakkoord uit 2015 heeft als doelstellingen de uitstoot van broeikasgassen terug te dringen en de opwarming van de aarde te beperken. Ook de gemeente Duiven wil minder en slimmer energie verbruiken. Bij vernieuwing van scholen wordt gekeken naar duurzaamheidsmaatregelen die aansluiten bij de gemeentelijke (en ook landelijke) ambities hierin, waaronder de reductie van de CO₂-uitstoot in 2030 en 2050 (Klimaatwet en afspraken Routekaart PO en VO). Tevens zal in de vernieuwing rekening moeten worden gehouden met de afspraken uit het ook door de gemeente Duiven ondertekende convenant Schoon en Emissieloos Bouwen. Voor het te voeren duurzaamheidsbeleid wordt verwezen naar 4.2.5.

3.7 Ontwikkelingen in wet- en regelgeving

Een aantal belangrijke ontwikkelingen in de wet- en regelgeving betreffen onder andere de inwerkingtreding van de Wet ruimte voor nieuwe scholen (2021), de beoogde invoering van de wetswijziging planmatige en doelmatige onderwijshuisvesting en de invoering van bijna gratis kinderopvang.

Wet ruimte voor nieuwe scholen

De Wet ruimte voor nieuwe scholen moet het mogelijk maken dat scholen, die aantoonbaar op voldoende belangstelling van ouders en leerlingen kunnen rekenen (meer dan voorheen het geval was), ook daadwerkelijk voor bekostiging in aanmerking kunnen komen. Met deze wet wordt niet beoogd dat er meer scholen komen, maar dat het aanbod van scholen zich beter kan aanpassen aan de veranderende vraag vanuit de samenleving. Door middel van ouderverklaringen en/of een marktonderzoek moet deze behoefte worden aangetoond. Deze wetgeving heeft landelijk geleid tot het stichten van (veel) nieuwe scholen. In Duiven is dit (nog) niet aan de orde, maar niet uit te sluiten is dat door de woningbouwontwikkelingen er initiatieven komen.

⁶ Het Kwaliteitskader Onderwijshuisvesting 2025 biedt richtlijnen en criteria voor de kwaliteit van schoolgebouwen, met een focus op duurzaamheid, energieprestaties en inclusiviteit.

Wetsvoorstel planmatige aanpak onderwijshuisvesting

Het Wetsvoorstel planmatige aanpak onderwijshuisvesting beoogt het stelsel van onderwijshuisvesting te optimaliseren door gemeenten te verplichten een IHP en schoolbesturen een meerjaren onderhoudsplan (MJOP) op te laten opstellen. Tevens wordt door het voorstel het investeringsverbod in het primair en speciaal onderwijs versoepeld zodat ook het primair en speciaal onderwijs onder bepaalde voorwaarden eenvoudiger zelf kunnen investeren in de onderwijshuisvesting. Het wetsvoorstel voorziet ook in het opnemen van de voorziening renovatie in de wetgeving als gelijkwaardig alternatief voor nieuwbouw.

Het voorstel wil een meer planmatige en doelmatige samenwerking tussen gemeenten en schoolbesturen bevorderen bij de bouw en het onderhoud van schoolgebouwen. De invoeringsdatum van dit wetsvoorstel, dat ter behandeling voorligt in de Tweede Kamer, is al meerdere keren uitgesteld (nu beoogde invoering in 2026 – 2027)⁷. In de dagelijkse praktijk werkt het overgrote deel van de gemeenten al jaren met een IHP voor de fasegewijze vernieuwing van de onderwijshuisvesting, zo ook de gemeente Duiven. Ook de schoolbesturen stellen al meerdere jaren MJOP's op. Dit IHP Basisonderwijs is al voorbereid op het wetsvoorstel, zoals deze nu is geformuleerd.

Innovatieprogramma Onderwijshuisvesting (OHV)

Ondanks uitblijvende wetgeving vindt er de nodige innovatie in het werkveld plaats. Vanuit de ambitie dat in 2050 alle schoolgebouwen in Nederland een prettig en gezond binnenklimaat hebben, geschikt zijn voor modern en inclusief onderwijs, circulair, modulair en (onderwijs)adaptief zijn gebouwd en minstens energieneutraal en betaalbaar zijn in de exploitatiefase, is het landelijk innovatieprogramma OHV gestart (initiatief van de VNG en de onderwijsbrancheorganisaties). Goede schoolgebouwen maken het verschil: ze bevorderen leerprestaties, verminderen ziekteverzuim en geven leerlingen en onderwijspersoneel energie om het beste uit zichzelf te halen. In het programma wordt door samenwerking tussen diverse onderwijs- en adviesorganisaties een programmatische aanpak met ideeën, richtlijnen, tools ontwikkeld waarmee een versnelling en kwalitatieve verbetering van de portefeuille onderwijshuisvesting gerealiseerd kan worden.

Wetsvoorstel (bijna) gratis kinderopvang.

Het kabinet heeft een wetsvoorstel ingediend om de kinderopvang vanaf 2029 bijna gratis te maken voor werkende ouders. Dit gebeurt door de huidige kinderopvangtoeslag te vervangen door een inkomensonafhankelijke subsidie. De minister heeft het voornemen om de kinderopvangsector aan te wijzen als Dienst van Algemeen Economisch Belang (DAEB). De DAEB-aanwijzing maakt het mogelijk dat de overheid een groot deel van de kosten direct financiert.

In Q2 2024 gaan in Nederland 920.000 kinderen naar een vorm van kinderopvang. De brancheorganisatie Kinderopvang heeft in september 2025 een brief gestuurd naar de Tweede Kamer waarin zij aangeven te verwachten dat de sector mede als gevolg van het wetsvoorstel zal groeien met 200.000 kindplaatsen en 40.000 nieuwe medewerkers. De gevolgen van het wetsvoorstel specifiek voor Duiven zijn op dit moment nog niet kwantitatief in te schatten, anders dan dat er waarschijnlijk sprake zal zijn van een groei van het aantal ouders dat gebruik wil maken van de kinderopvang. Dit zal leiden tot een eventuele toenemende behoefte en groei van het aantal kindplaatsen. Deze groei zal plaatsvinden bij kinderopvang in IKC's (indien ruimte beschikbaar), de zelfstandige kinderopvanglocaties en gastouderopvang. Belangrijk vraagstuk is echter de beschikbaarheid van voldoende personeel (pedagogische professionals).

⁷ Er zijn ook door de Raad van State diverse vragen en/of vraagtekens gesteld over de uitvoerbaarheid van het wetsvoorstel.

4 Onderwijs- en huisvestingsvisie

In het Coalitieakkoord 2023 – 2026 “Samen aan de slag” wil de gemeente samenwerken met o.a. scholen en schoolbesturen om de gezamenlijke ambities en doelen te behalen, waaronder een inclusievere samenleving. Iedereen moet mee kunnen doen en zich veilig en geaccepteerd voelen in Duiven. Met het onderwijsveld wil de gemeente zich dan ook inzetten op inclusiever onderwijs waardoor meer leerlingen met een specifieke ondersteuningsbehoefte kunnen worden opgevangen in hun eigen leef- en woonomgeving. De gemeente en de schoolbesturen willen de kinderen en de jeugd optimale kansen bieden voor hun verdere ontwikkeling. Dit dient ook vorm te krijgen door een stevige sociaal-emotionele ontwikkeling, waarvoor het opgroeien in al zijn facetten in de eigen woonomgeving een belangrijke voorwaarde is.

In dit hoofdstuk wordt op een aantal uitgangspunten met betrekking tot de onderwijsvisie en huisvestingsvisie verder ingegaan.

4.1 Onderwijsvisie en -ambitie

Het is van belang dat de vernieuwing van de huisvesting plaatsvindt vanuit een visie op toekomstig onderwijs-, opvang- en overig gemeentelijk beleid en de benodigde huisvesting daarvoor. Dit met elkaar vorm te geven beleid, dient in algemene zin ook antwoord te geven op een door de schoolbesturen gesignaleerde veranderende context, waarin sprake is van toenemende maatschappelijke problematiek en groeiende onderwijsachterstanden. Zo worden door de scholen in toenemende mate verminderde basisvaardigheden en laaggeletterdheid gesignaleerd. Dit leidt tot een toenemende onrust binnen de scholen waarbij de grens tussen onderwijs en opvoeding vervaagt en het appèl op het onderwijs groter wordt. De druk op het reguliere basisonderwijs wordt ook groter doordat het speciaal onderwijs in de regio Duiven op dit moment geen/minder leerlingen meer aanneemt. Het reguliere basisonderwijs behoudt of neemt deze leerlingen wel aan hetgeen leidt tot een toenemende druk en/of belasting van het primaire onderwijsproces. Scholen ervaren dat zij naast onderwijs ook steeds meer opvoedkundige taken op zich moeten nemen. Passend en inclusief onderwijs verhoogt deze druk. Hieronder wordt op een aantal actuele thema's op hoofdlijnen ingegaan.

4.1.1 Passend en inclusiever onderwijs

Voor ieder kind in de gemeente is er een passende plek om op te groeien en zich te ontwikkelen. De ambitie is te komen tot inclusieve(re) kindcentra of voorzieningen waar opvang, onderwijs en eventueel zorg- en welzijnsfuncties programmatisch en organisatorisch samenwerken. Doelstelling is om leerlingen met en zonder ondersteuningsbehoeften vaker samen te laten leren op scholen dicht bij huis. Belangrijk is dat inclusiever onderwijs op een manier wordt vormgegeven waarop het van meerwaarde is voor leerling, ouders/verzorgers en professionele omgeving. Er dient blijvend worden gestreefd naar versterking van de onderwijs- of ontwikkelketen waarin voorzieningen in samenhang worden gebracht.

Tegelijkertijd is er het besef dat het beste onderwijs voor sommige kinderen niet altijd het meest dichtbij is. Passend onderwijs kan ook betekenen dat sommige leerlingen een andere onderwijsomgeving vragen om zich te kunnen ontwikkelen. Het gespecialiseerd onderwijs elders buiten de gemeente Duiven in o.a. Zevenaar, Didam en Arnhem is soms beter passend⁸.

De onderwijshuisvesting moet bovenstaande ontwikkeling faciliteren en versterken, waarbij er vanzelfsprekend ruimte is voor maatwerk. Uitgangspunt is dat basisonderwijs maximaal thuisnabij en passend is, iedereen moet kunnen meedoen. Dit sluit aan bij de ambities die de gemeente Duiven heeft met betrekking tot het (pilot-)project “Blijfwijk” dat beoogd wijken zo in te richten dat alle of veel voorzieningen op loop- en/of fietsafstand aanwezig zijn voor de bewoners van een wijk. De onderwijsvoorzieningen vallen hier ook onder.

In de regio werkt het basisonderwijs samen met het samenwerkingsverband (SWV) Onderwijs op Maat De Liemers aan de landelijke werkagenda Route naar inclusief onderwijs 2035. In het ondersteuningsplan 2024 – 2028 van het samenwerkingsverband staat beschreven hoe passend onderwijs in de komende jaren wordt versterkt om leerlingen de best mogelijke ondersteuning te bieden. De komende periode gaan de scholen in

⁸ Op dit moment is verwijzing naar het gespecialiseerd onderwijs vanwege een leerlingenstop niet mogelijk. Hierdoor worden leerlingen soms regulier opgevangen. Het samenwerkingsverband passend onderwijs ontwikkelt beleid om dit vraagstuk in de regio op te lossen.

de regio werken aan de vertaling van de thema's uit het ondersteuningsplan naar de praktijk, zij kijken onder meer naar het versterken van basisondersteuning en extra ondersteuning, het verbeteren van de samenwerking met het primair onderwijs en gemeenten en de ontwikkeling van symbioselocaties. Het is daarbij voorstelbaar dat inclusiever onderwijs consequenties heeft voor de eisen voor de onderwijshuisvesting, zoals bijvoorbeeld de aanwezigheid van ruimten voor individuele begeleiding, verzorging dan wel overige onderwijsondersteuners. Voor het voorliggende IHP is het te vroeg om huisvestingsmaatregelen te nemen, die het inclusiever onderwijs op reguliere scholen faciliteren. Daarvoor is een gedragen beleidslijn nodig die richting geeft welke voorzieningen op een moment waar nodig zijn.

Fysieke toegankelijkheid is hiervoor ook een belangrijke voorwaarde en het vraagt ook multifunctionele en flexibele leer- en werkomgevingen, die aangepast kunnen worden aan veranderende onderwijs- c.q. ondersteuningsbehoeften. Belangrijk vraagstuk in de verdere ontwikkeling van inclusief beleid is in hoeverre de benodigde ruimtelijke voorzieningen op elke school gerealiseerd moeten worden, dan wel dat de benodigde voorzieningen in een netwerk van scholen moeten worden vormgegeven, waarbij school A zorgt voor voorziening A en school B voor voorziening B, met als resultaat dat er voor alle kinderen passende voorzieningen zijn in Duiven. Leidraad hiervoor is het Handboek voor toegankelijkheid. Afstemming en samenhang zijn hierin van belang om te komen tot een complementair en volledig geheel aan voorzieningen voor een inclusievere voorzieningenstructuur.

4.1.2 Visie op IKC-vorming

Het streven naar een goede samenwerking tussen educatieve partners is vastgesteld in het Beleidsplan Onderwijskansen Duiven en Westervoort 2023 - 2026 (vastgesteld in het college van B&W en ter kennisgeving aan de raad). Onderdeel van dit beleid zijn de doorgaande ontwikkel- en leerlijnen binnen IKC's waarbij onder andere de zorgstructuur voor kinderopvang en onderwijs op dezelfde wijze wordt georganiseerd. Het is ook een belangrijke ontwikkeling voor het versterken van de voor- en vroegschoolse educatie en gezamenlijke taalprogramma's. De maatschappelijke opdracht wordt door de IKC-vorming ook verbreed. Naast opvang en onderwijs krijgen zorg, taalontwikkeling en opvoedingsondersteuning ook een belangrijke plaats in de programmering. Ook de aandacht voor samenwerking met ouders door middel van extra inzet en interventies is hierin van belang.

Reeds in het SHO 2018 is er een visie gevormd voor het creëren van IKC's, waar onderwijs en kinderdagopvang onder één dak werken aan doorgaande ontwikkelings- en leerlijnen. Op een aantal locaties is leegstand bij het onderwijs benut om een IKC te vormen. Bij IKC De Droomgaard en IKC Remigius is extra ruimte gerealiseerd voor kinderdagopvang. Van de 9 basisscholen zijn er 7 reeds een IKC door het ruimtelijk combineren van kinderdagopvang, peuteropvang en basisschool.

Basisschool Toermalijn huisvest het kinderdagverblijf zonder de organisatorische samenwerking. Basisschool Bernadette werkt samen met IKC Joannes op het vlak van kinderdagopvang.

Door middel van de onderwijshuisvesting wil de gemeente Duiven binnen haar ruimtelijke en financiële mogelijkheden de vorming van IKC's (verder) stimuleren. Per locatie is er sprake van maatwerk, waarbij onderzocht moet worden in welke omvang er behoefte is aan aanvullende kindfuncties en op welke wijze dit kan worden ingevuld. Ook solitaire kinderopvanglocaties die qua huisvesting niet gekoppeld zijn aan een school zijn en blijven onderdeel van het voorzieningenaanbod in Duiven.

De IKC's zijn ook belangrijke instrumenten voor de in paragraaf 4.2 genoemde ambities inzake passend, inclusiever en thuisnabij onderwijs. Daarbij gaat het veel meer om afstemming van en samenhang tussen de verschillende scholen i.c. IKC's in plaats van dat iedere school (maximaal) inclusief moet zijn. Het is van belang dat in de verdere ontwikkeling van de voorzieningenstructuur er sprake is van een onderwijskundig netwerk van scholen dat met elkaar maximaal invulling kan geven aan een bandbreedte van ondersteuningsbehoeften. Vanwege de specifieke en/of specialistische voorzieningen kan het nodig zijn dat a. de transformatie naar een inclusievere voorzieningenstructuur ook bovenlokaal wordt opgepakt en b. dat gekeken wordt welke voorzieningen reeds wel of niet aanwezig zijn op de diverse locaties. Zo kan de aanwezigheid van een lift en/of verzorgingsruimte(n) aanleiding zijn om bepaalde doelgroepen op die locaties op te vangen en elders, waar deze voorzieningen ontbreken, niet.

De inhoudelijke samenwerking tussen partners in een IKC is erg belangrijk. Het schoolbestuur is dan ook leidend in de keuze voor een kinderopvangorganisatie of samenwerkingspartner. Gemeente Duiven stelt randvoorwaarden indien er gebruik wordt gemaakt van gebouwen, die initieel door haar zijn gefinancierd. Bij vervangende nieuwbouw is een belangrijk vraagstuk welke partij investeert om de samenwerking mogelijk te

maken. Per situatie wordt dit uitgewerkt, waarbij ook de mogelijkheid bestaat om voorzieningen voor maatschappelijke partners voor te financieren door de gemeente en deze via een kostprijs dekkende huur te verhuren (op basis van een n.t.b. huurperiode). Ook indien sprake is van de inzet van leegstand in bestaande scholen worden nadere afspraken gemaakt over de vergoeding van het medegebruik dan wel de huur van de leegstand.

De verwachting is dat door de bijna gratis kinderopvang de druk op ruimte binnen scholen en/of IKC's zal toenemen. Belangrijke beleidslijn is en blijft dat onderwijs prioriteit heeft in het ruimtegebruik. Hierdoor zal een verdere groei van de kinderopvang wellicht buiten de scholen moeten plaatsvinden.

4.1.3 Multifunctionaliteit

Basisscholen en/of IKC's kunnen meer zijn dan een plek voor onderwijs en opvang. Het zijn ook plaatsen waar mensen elkaar dagelijks (kunnen) ontmoeten, onder én na schooltijd. Zo zijn schoolgebouwen op avonden en weekenden voor het merendeel niet in gebruik, maar ook onder schooltijd zijn er soms mogelijkheden om activiteiten te huisvesten voor andere doelgroepen. Scholen kunnen dan een grotere maatschappelijke rol vervullen dan alleen onderdak bieden voor onderwijs en opvang (vergroten participatie). Vanzelfsprekend vindt dit plaats in overleg met de schoolbesturen, die juridisch eigenaar zijn van de gebouwen. Het vergroten van de multifunctionaliteit draagt ook bij aan het versterken van inclusiviteit waarvoor een flexibele en multifunctionele school, een IKC, een belangrijke bijdrage kan leveren. Indien sprake is van vervangende nieuwbouw zullen flexibiliteit en multifunctionaliteit nadrukkelijk in de programmafase (opstelling programma van eisen) worden meegenomen ten behoeve van het vergroten van het medegebruik door andere (maatschappelijke) partners. In bestaande scholen kan onderzocht worden in hoeverre door functionele aanpassingen de mogelijkheden voor multifunctioneel medegebruik kunnen worden vergroot.

Schoolbesturen en gemeente zijn bereid om binnen het in voorbereiding zijnde gemeentelijke integrale accommodatiebeleid te onderzoeken of de multifunctionaliteit voor aanvullende activiteiten versterkt kan worden. Het beleid met betrekking tot medegebruik en verhuur is de basis voor het vergroten van de multifunctionele inzet van de scholen en/of IKC's onder en na schooltijd. Indien sprake is van medegebruik is de vergoeding minimaal kostendekkend voor besturen, rekening houdend met de dagelijkse kosten voor de instandhouding en exploitatie. Het medegebruik moet zich vanzelfsprekend verdragen met het onderwijsgebruik. Het huurrecht (volgens Burgerlijk Wetboek) is niet van toepassing. Als er voor het medegebruik en de verhuur geen aanpassingen nodig zijn, vindt er geen afdracht plaats aan de gemeente. Wanneer wel aanpassingen nodig zijn, om, bijvoorbeeld een betere toegankelijkheid en/of zonering te realiseren of aanvullende facilitaire voorzieningen nodig zijn, dan worden de kosten hiervan doorbelast aan de gebruikers van de ruimten. In het op te stellen gemeentelijk accommodatiebeleid wordt dit conform bovenstaande beleidslijn verder uitgewerkt.

4.1.4 Sport, bewegen en gezondheid

Schoolbesturen streven ernaar om met bewegen en spelen een goede gezondheid te stimuleren. Het vergroenen van de schoolomgeving kan daaraan bijdragen. Een aantal scholen heeft aangegeven dat zij een beperking ervaren in de ruimte voor buiten spelen en bewegen, ondanks het feit dat voldaan wordt aan de normatieve ruimtebehoefte hiervoor⁹. Dit heeft soms twee oorzaken, enerzijds doordat sprake is van een geringe buitenruimte voor het aantal leerlingen (weliswaar normatief passend) en anderzijds doordat sprake is van een versnippering van de buitenruimte rondom het gebouw, waardoor er meerdere kleinere buitenruimten zijn. Voorgesteld wordt om in de uitvoering van dit IHP hierin overleg met de betrokken school en het schoolbestuur verder onderzoek te doen naar de optimalisering van de buitenruimte. In het kader van de actualisering van de verordening voorzieningen huisvesting kan ook overwogen worden de normering voor het buitenspelen ook te herzien¹⁰.

⁹ De norm voor buitenspelen is 3 m² per leerling met een minimum van 300 m² en een maximum van 600 m². Met name bij grote scholen vormt het maximum een beperking voor spelen en bewegen.

¹⁰ In het kader van de wetwijzigingen m.b.t. de opstelling van IHP's, de invoering van de voorziening renovatie e.d. dient de verordening opnieuw aangepast te worden.

Vanuit het belang van bewegen, sporten en spelen is het ook belangrijk dat er bij en nabij de scholen ook voldoende binnensportvoorzieningen (speelzalen/gymzalen/sportzalen) beschikbaar zijn. Dit is aan de orde in de gemeente Duiven; er is voldoende capaciteit voor het bewegingsonderwijs voor de groepen 3 tot en met 8 van de basisscholen¹¹ (zie ook paragraaf 5.3).

4.2 Huisvestingsvisie en -ambitie

Goede schoolgebouwen zijn nodig voor de onderwijsprestaties van de leerlingen, het welbevinden van de medewerker en de leefbaarheid van de diverse kernen Duiven, Groessen en Loo. Goede scholen dragen in algemene zin bij aan de aantrekkelijkheid van Duiven als woon- en leefomgeving. Alle leerlingen en medewerkers moeten kunnen leren en werken in een aantrekkelijke, functionele, veilige, gezonde leer- en werkomgeving. Dit betekent voor de gemeente Duiven een tweeledige opgave:

- a. Het fasegewijs vernieuwen van de bestaande onderwijshuisvesting, en;
- b. De capaciteit passend maken qua ruimtebehoefte voor de huidige en toekomstige leerlingenaantallen en de onderwijskundige ambities inzake o.a. de (I)KC-vorming, passend en inclusiever onderwijs.

Deze opgave vindt plaats vanuit een aantal uitgangspunten met betrekking tot het huisvestingsbeleid. Een belangrijk uitgangspunt is dat de huisvestingsverordening het formele toetsingskader blijft. In deze paragraaf wordt nog ingegaan op een aantal aanvullende uitgangspunten.

4.2.1 Leegstandsbeleid

Net als veel andere gemeenten in de regio heeft Duiven in het verleden te maken gehad met een krimpende leerlingenpopulatie. De scholen hadden minder ruimte nodig dan de capaciteit van het schoolgebouw waarin zij gehuisvest zijn. Structurele leegstand dient voorkomen te worden. Dit leidt tot onnodige kosten voor zowel de schoolbesturen als de gemeente. Anderzijds biedt overcapaciteit mogelijkheden voor andere beleidsdoelen. Er kunnen aanvullende functies toegevoegd worden die van belang zijn voor de talentontwikkeling van kinderen en jongeren. Zo zijn in het verleden ook de IKC's ontstaan.

Maatregelen voor leegstandreductie vinden plaats wanneer duidelijk is dat deze capaciteit (de komende jaren) niet nodig is voor het onderwijs van de betreffende school dan wel de scholen in een straal van 2 kilometer. De leegstand kan met instemming van het college van B&W worden verhuurd aan de kinderopvang dan wel andere organisaties.

4.2.2 Beleid verhuur en medegebruik

De transformatie van basisscholen naar IKC's betekent veelal inwoning van andere (maatschappelijke) partners in het schoolgebouw. In de verordening zijn procedures opgenomen over dit zogenaamde medegebruik of verhuur van ruimten. Tenzij anders is afgesproken (in bijvoorbeeld vaststellingsovereenkomsten) dienen schoolbesturen jaarlijks toestemming te vragen aan het college van Burgemeester en Wethouders voor ruimtegebruik derden in onderwijsgebouwen. Het kan zijn dat de gemeente dan voorwaarden stelt aan deze toestemming.

Als onderwijsleegstand is verhuurd aan een maatschappelijke, of commerciële organisatie, dan geldt op dit moment, op basis van de verordening, het uitgangspunt dat bij een uitbreidingsbehoefte van de school de hurende organisatie wordt uitgeplaatst of de huur wordt opgezegd. De betreffende ruimte is immers niet onttrokken aan de onderwijsbestemming. Schoolbesturen ervaren dit als een ongewenste situatie voor hun samenwerkingspartners binnen het IKC. In nieuwbouwsituaties zijn binnen de gemeente hiervoor maatwerkafspraken gemaakt zodat de gebruikers meer continuïteit verkrijgen. Voor bestaande gebouwen gelden deze afspraken nog niet. Voortaan geldt in het beleid verhuur en medegebruik dat:

- vanaf 2026 als onderdeel van een gelijkwaardige huursituatie kostendekkende huur wordt berekend bij ingebruikname- en huurovereenkomsten.
- huurders die samenwerken met het onderwijs binnen een IKC, voor meerjarige termijnen, niet worden uitgeplaatst bij een capaciteitstekort bij het onderwijs.
- zowel in bestaande gebouwen als nieuwe gebouwen de ruimte van deze structurele huurders wordt onttrokken aan de capaciteit voor onderwijs. Daarmee wordt de fysieke nabijheid gewaarborgd; de huurder is geen tijdelijke gebruiker van het gebouw, maar een permanente samenwerkingspartner in het gebouw.

¹¹ De groepen 1 en 2 i.c. de onderbouw krijgt het bewegingsonderwijs (veelal) in het speellokaal (indien aanwezig) van de basisscholen.

Gemeente en schoolbesturen gaan als uitwerking van dit kader in 2026 in overleg met de schoolbesturen werken aan een eenduidig medegebruik- en verhuurbeleid. Daarvoor worden afspraken gemaakt tussen de gemeente Duiven, de schoolbesturen en de maatschappelijke partners c.q. huurders zodat voor alle betrokkenen zekerheid bestaat over de continuïteit van de samenwerking en de bedrijfsvoering.

Voor dubbelgebruik van onderwijsruimte geldt de Handreiking medegebruik en verhuur van de PO-Raad. Voor dit ruimtegebruik (geen leegstand zijnde) van onderwijsruimten vindt geen financiële afdracht plaats naar de gemeente. Indien echter sprake is van aanvullende investeringen om medegebruik en/of verhuur mogelijk te maken, zal wel sprake zijn van financiële afdracht naar de investeerder van de extra voorzieningen. Met andere woorden, indien de gemeente aanvullend investeert, dan zal de huurder de kosten hiervan vergoeden door middel van huurpenningen.

Voor het in medegebruik of verhuur geven van onderwijsruimten dient vanzelfsprekend rekening te worden gehouden met wetgeving (o.a. Wet overheid en markt die publieke organen verplicht te zorgen voor een gelijk speelveld voor alle kinderopvangorganisaties in Duiven) en jurisprudentie (o.a. het Didamarrest die publieke organen opdragen bij het 'vergeven' van locaties, voorzieningen, concessies alle mogelijke belanghebbenden hiervoor te benaderen).

4.2.3 Instandhoudingsnorm scholen

Het ministerie van OC&W heeft voor elke gemeente een minimale omvang voor basisscholen ingesteld. Voor de gemeente Duiven is de opheffingsnorm voor de kernen Duiven en Groessen 118 leerlingen en voor de kern Loo 61. Behoudens OBS Toermalijn hebben alle scholen een leerlingenaantal dat boven de opheffingsnorm ligt. De Wet op het primair onderwijs biedt schoolbesturen ook mogelijkheden voor het open houden van scholen onder de instandhoudingsnorm. Door uit te gaan van de gemiddelde schoolgrootte van de onder LiemersNovum vallende scholen, wordt OBS Toermalijn in stand gehouden. Het schoolbestuur biedt extra ondersteuning aan OBS Toermalijn, van waaruit de verwachting is dat het leerlingaantal zich gaat herstellen. Schoolbesturen zijn autonoom in het wel of niet sluiten van scholen, dit is een bevoegdheid en verantwoordelijkheid van de schoolbesturen. De schoolbesturen Innerwaard en LiemersNovum streven naar het in stand houden van de huidige voorzieningen en de spreiding van de scholen¹². Ook de scholen in de dorpen Loo en Groessen blijven in stand.

4.2.4 Renovatie/levensduurverlenging

De huidige wetgeving onderwijshuisvesting en de gemeentelijke verordening voorzien alleen in (vervangende) nieuwbouw en uitbreiding als gemeentelijke verantwoordelijkheid. Het is de bedoeling dat ook levensduurverlenging c.q. renovatie een voorziening wordt in de regelgeving, omdat het in bepaalde situaties een goed en volwaardig alternatief is voor vervangende nieuwbouw (zie 3.7). Renovatie is een grootschalige en integrale aanpak van een bestaand schoolgebouw, waarmee de levensduur (vergelijkbaar met vervangende nieuwbouw) wordt verlengd en het gebouw (weer) voldoet aan de technische en functionele kwaliteitseisen.

De dekking van de kosten van renovatie ziet de gemeente als een gezamenlijke verantwoordelijkheid van gemeente en schoolbesturen, waarbij schoolbesturen inbreng kunnen hebben vanuit hun meerjaren onderhoudsplan (MJOP), exploitatiegerichte bijdragen en middelen voor functionele aanpassingen. De hoogte van de bijdrage wordt per project uitgewerkt met als streven dat ook door renovatie er een bijna energieneutraal gebouw kan worden gerealiseerd. Per project wordt bekeken in hoeverre renovatie verantwoord is in relatie tot de benodigde investeringen en de te verwachten opbrengsten.

De verordening onderwijshuisvesting zal worden aangepast door ook de voorziening renovatie op te gaan nemen zodra de wetgeving hierover is aangenomen.

¹² In relatie tot de in de toekomst verwachte vernieuwing van basisscholen en de woningbouwontwikkeling willen de schoolbesturen wel nagaan in hoeverre de huidige spreiding nog passend is. Wellicht dat in relatie tot vernieuwing van scholen ook gekomen kan worden tot een op dat moment betere spreiding van scholen.

4.2.5 Duurzaamheid

Gemeente en schoolbesturen onderschrijven dat duurzaamheid een belangrijk thema is en dat zij een gezamenlijke verantwoordelijkheid hebben in het verwezenlijken van duurzaamheidsambities. Binnen de duurzaamheidsvisie wordt onderscheid gemaakt tussen ambities voor:

- *Bestaande huisvesting*
Verduurzaming van bestaande huisvesting gebeurt veel via duurzame meerjaren onderhoudsplannen (MJOP's). Schoolbesturen zijn vanuit hun verantwoordelijkheid voor het beheer en onderhoud van de gebouwen als eerste aan zet. Tegelijkertijd is er een realisme dat via onderhoud vergaande duurzaamheidsambities niet haalbaar zijn en dat gezamenlijke besluitvorming en wellicht ook financiering noodzakelijk is vanuit het duurzaamheidsbelang rekening houdend met de levensduur van een gebouw. Hierin is het van belang dat indien mogelijk gebruik wordt gemaakt van subsidiemaatregelen voor verduurzaming, zoals de zogenaamde DUMAVA-subsidie (duurzaam maatschappelijk vastgoed).
- *Nieuwe huisvesting (nieuwbouw en/of renovatie)*
In de komende IHP-periode 2027 – 2030 zijn er geen grootschalige huisvestingsmaatregelen, zoals nieuwbouw of renovatie, aan de orde. Dit lijkt eerst aan de orde in de periode 2031 en verder. Nieuwbouw zal vanzelfsprekend moeten voldoen aan het dan geldende Bouwbesluit en gasloos. Wat betreft het programma Frisse Scholen wordt gestreefd naar een score van Frisse Scholen klasse B (met als uitgangspunt dat per project de ambities in deze kunnen differentiëren). De duurzaamheidsvisie richt zich op het energievraagstuk, het toepassen van klimaatadaptieve maatregelen en het implementeren van circulariteit in het bouwproces. Duurzaamheidsmaatregelen zijn boven normatieve maatregelen, die extra zijn op de gemeentelijke zorgplicht en het Bouwbesluit.

Voor nieuwbouw en renovatie van bestaande huisvesting wordt uitgegaan van bijna energieneutraal¹³ en gasloos e.e.a. conform de huidige regelgeving. Voor nieuwbouw wordt in overleg met de schoolbesturen overlegd over eventueel aanvullende investeringen ten behoeve van de realisatie van energieneutraliteit (die op termijn – 2040 - verplichtend zal zijn voor nieuw te realiseren voorzieningen). Het spreekt voor zich dat bij vervangende nieuwbouw duurzaamheidsambities m.b.t. klimaatadaptatie, circulariteit en het vergroenen van de schoolomgeving waarschijnlijk makkelijker te realiseren zijn dan bij renovatie van bestaande bouw.

Energievraagstuk

Het Klimaatakkoord uit 2015 heeft als doelstelling om de uitstoot van broeikasgassen terug te dringen en de opwarming van de aarde te beperken. Ook de gemeente Duiven wil minder en slimmer energie verbruiken. Bij vernieuwing van scholen wordt gekeken naar duurzaamheidsmaatregelen die aansluiten bij de gemeentelijke (en ook landelijke) ambities hierin, waaronder de reductie van de CO₂-uitstoot in 2030 en 2050 (Klimaatwet en afspraken verwoord in de Sectorale Routekaart Duurzaamheid Onderwijshuisvesting uit 2020). Anno 2025 werkt VNG met o.a. de PO-raad aan een actualisatie van deze Routekaart Duurzaamheid. Bij de vernieuwing zal ook rekening moeten worden gehouden met de afspraken uit het ook door de gemeente Duiven ondertekende convenant Schoon en Emissieloos Bouwen (inclusief subsidieregeling). Het convenant is een inspanningsverplichting voor schoolbesturen, daar waar publieke middelen worden besteed.

Het verduurzamen van de scholen en/of IKC's vindt plaats op de "natuurlijke" vernieuwingsmomenten van renovatie en/of vervangende nieuwbouw. Schoolbesturen zijn vanzelfsprekend autonoom om ook binnen de financiële mogelijkheden maatregelen te nemen voor het verduurzamen van de eigen schoolgebouwen. Voor de opstelling van het voorliggende IHP is van alle schoolgebouwen een zogenoemd Weii-score en duurzaamheidsadvies opgesteld¹⁴. Het geeft na de duurzaamheidsinvesteringen uit het vorige IHP 2018 een nieuw ijkpunt. En er zijn per locatie verduurzamingsmaatregelen voorgesteld, die de schoolbesturen mee kunnen nemen in het opstellen van MJOP's. Voor meer vergaande duurzaamheidsambities, zoals het realiseren van energieneutrale of gasvrije schoolgebouwen, zijn ingrijpende maatregelen nodig, zoals nieuwbouw of renovatie. De komende periode 2027 – 2030 is er geen noodzaak voor dit soort maatregelen. Dit is waarschijnlijk eerst aan de orde in het volgende geactualiseerde IHP.

¹³ Op dit moment geldt voor vervangende nieuwbouw de verplichting van bijna energieneutraliteit (BENG), vanaf 2040 geldt energieneutraliteit (ENG) voor nieuwbouw.

¹⁴ Voor een beeld van de mate van duurzaamheid van de scholen anno 2025 wordt verwezen naar de Rapportage Duurzaamheid waarin de WEii-scores zijn opgenomen die aangeven hoe de gebouwen presteren op energie (integraal onderdeel van het IHP).

Tussentijdse maatregelen

De Rijksoverheid kent een subsidieregeling voor de verduurzaming van o.a. scholen (DUMAVA-regeling die tot 2030 loopt). De gemeente wil deze subsidieregeling samen met schoolbesturen benutten met als doel om natuurlijke investeringsmomenten te kunnen benutten voor de verduurzamingsopgave. Het startpunt van het overleg is dat exploitatievoordelen na de maatregelen en de reguliere onderhoudsplicht onderdeel zijn van een maatwerkafpraak tussen de gemeente en het schoolbestuur. Daar waar er sprake is van levensduur verlengende maatregelen kan cofinanciering door de gemeente worden overwogen.

Netcongestie

De druk op het elektriciteitsnet kan de uitvoering van bouwwerkzaamheden vertragen. Dit vormt een belangrijke randvoorwaarde bij de planning en realisatie. Daarom is het van belang om netbewust te bouwen: gebouwen zó ontwerpen en inrichten dat de belasting van het elektriciteitsnet wordt beperkt en slimmer gespreid, bijvoorbeeld door energieopslag, vraagsturing of efficiënt energiegebruik.

Circulariteit

In het IHP is circulariteit belangrijk. Scholen zijn plekken waar jonge generaties worden voorbereid op de toekomst en de gebouwen zelf kunnen daarin een voorbeeldfunctie vervullen. Door circulair te bouwen, renoveren en onderhouden wordt zorgvuldig omgegaan met grondstoffen en materialen. Dit betekent dat bij nieuwbouw en renovatie zoveel mogelijk gebruik wordt gemaakt van herbruikbare en duurzame materialen, dat gebouwen flexibel en aanpasbaar worden ontworpen en dat bij sloop waardevolle materialen opnieuw kunnen worden ingezet.

Circulariteit gaat echter verder dan alleen de fysieke bouw, het raakt ook de exploitatie, het onderhoud en de inrichting (bijvoorbeeld modulair meubilair dat meerdere levenscycli meegaat of installaties die eenvoudig kunnen worden vervangen of aangepast). Op die manier wordt niet alleen verspilling tegengegaan, maar worden scholen ook veerkrachtiger en toekomstbestendiger.

Daarnaast heeft de gemeente zich gecommitteerd aan het landelijke convenant Schoon en Emissieloos Bouwen. Dit speelt ook mee bij gemeentelijk gefinancierde bouwwerkzaamheden op/van scholen en zorgt ervoor dat de verduurzaming van de onderwijshuisvesting hand in hand gaat met het verbeteren van de luchtkwaliteit en het terugdringen van uitstoot. Door circulariteit en emissievrij bouwen als uitgangspunten op te nemen binnen het IHP ontstaan onderwijsgebouwen die bijdragen aan een duurzame leefomgeving en die leerlingen inspireren tot bewust omgaan met hun eigen omgeving.

Klimaatadaptatie & biodiversiteit

Om Duiven ook in de toekomst veilig en prettig bewoonbaar te houden, wordt ingezet op het vergroten van de klimaatbestendigheid en het versterken van de biodiversiteit. Klimaatadaptatie betekent dat de samenleving zich aanpast aan de veranderingen in het klimaat, zodat de leefomgeving beter bestand wordt tegen de gevolgen ervan. Concreet kan dat bijvoorbeeld door schoolpleinen en daken te vergroenen. Bij de inrichting van schoolpleinen wordt gestreefd naar slimme koppelingen met bestaande speelplekken in de openbare ruimte.

Bestaand beleid

In het Deltaplan Klimaatadaptatie De Liemers zijn de volgende criteria al vastgesteld voor onderwijslocaties:

- Minimaal 80% van de scholen/IKC's zijn direct aan of gelegen in koele en groene zones om deze kwetsbare doelgroepen zoveel mogelijk te beschermen tegen de gevolgen van hittestress gedurende extreme hitte. Bij het bepalen van nieuwbouwlocaties weegt dit criterium mee.
- In combinatie met een huisvestingsmaatregel (nieuwbouw of vernieuwbouw) stelt de gemeente ook eisen, bijvoorbeeld voor infiltreren van regenwater op eigen terrein.

Vanuit de wettelijk zorgplicht en gemeentelijke ambitie gelden reeds de volgende uitgangspunten:

- Bij de (ver-)nieuwbouw van gebouwen wordt de wettelijke energieprestatie gevolgd van minimaal bijna energieneutrale gebouwen (BENG).
- Voor het binnenklimaat geldt als uitgangspunt voor zowel vernieuwbouw/renovatie als nieuwbouw Frisse Scholen Klasse B.
- Vanuit de gemeentelijke ambitie zal bij de planvorming van nieuwe locaties rekening worden gehouden met voldoende ruimte om toekomstige uitbreidingen mogelijk te maken.
- Op initiatief van schoolbesturen kan bij verduurzaming tussentijds maatwerk geboden worden, indien een gemeentelijke cofinanciering gepaard gaat met een levensduurverlenging van de voorziening. Hierbij wordt vooral gedacht aan het benutten van mogelijkheden van Rijkssubsidies.

5 Onderwijsinfrastructuur gemeente Duiven

Het onderwijslandschap voor het basisonderwijs in de gemeente Duiven bestaat uit 9 basisscholen (waaronder 7 IKC's en 2 traditionele vernieuwingsscholen: Montessori- en Daltononderwijs). Het basisonderwijs is verspreid over de kernen Duiven (7 basisscholen), Groessen (1 basisschool) en Loo (1 basisschool). De scholen worden bestuurd en beheerd worden door 2 schoolbesturen: Stichting Innerwaard en Stichting LiemersNovum.

Overzicht scholen en besturen

School	Bestuur	Kern	Onderwijsconcept
IKC Remigius	Innerwaard	Duiven	Leerstofjaarklassen
IKC De Groene Ring	Innerwaard	Duiven	Montessorionderwijs
IKC De Kameleon	Innerwaard	Duiven	Leerstofjaarklassen
IKC Joannes	Innerwaard	Groessen	Leerstofjaarklassen
Basisschool Bernadette	Innerwaard	Loo	Leerstofjaarklassen
IKC De Droomgaard	LiemersNovum	Duiven	Leerstofjaarklassen
IKC Het Veer	LiemersNovum	Duiven	Leerstofjaarklassen
OBS Toermalijn	LiemersNovum	Duiven	Leerstofjaarklassen
IKC Het Klokhuis	LiemersNovum	Duiven	Daltononderwijs

Er is sprake van een goede spreiding van het basisonderwijs; in alle kernen is basisonderwijs aanwezig zodat thuisnabij onderwijs in beginsel mogelijk is. De bereikbaarheid wordt als positief ervaren en er is voldoende keuzevrijheid voor leerlingen en ouders. De woningbouwontwikkelingen aan de noordkant van de kern Duiven zullen impact hebben op de schoollocaties in die directe omgeving (ouders kiezen doorgaans een school op basis van loopafstand). De grotere scholen zitten ook al in het noorden van de kern Duiven. De kleinere scholen zijn voornamelijk in het zuiden van de kern Duiven geconcentreerd.

Van de 9 scholen zijn 2 scholen ouder dan 40 jaar: IKC Joannes en Basisschool Bernadette.

Overzicht stichtingsjaren en leeftijden scholen

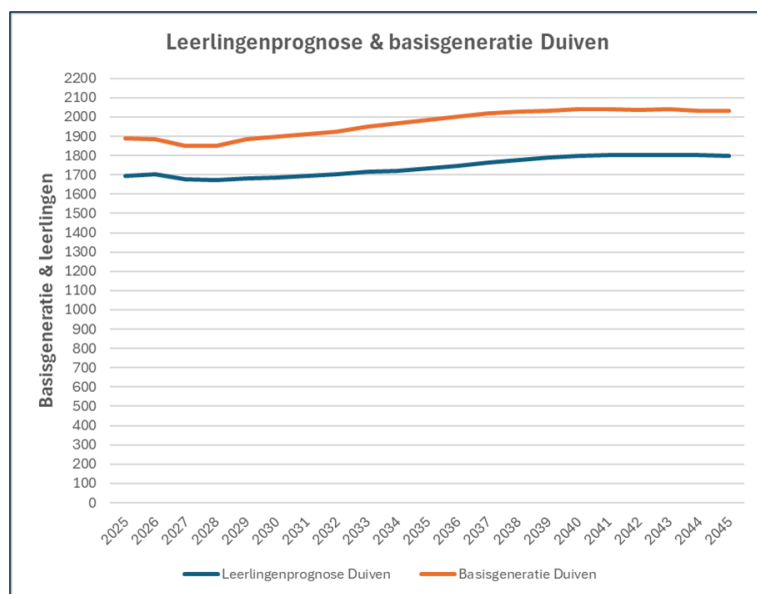
School	Bestuur	Kern	Stichtingsjaar	Leeftijd
IKC Remigius	Innerwaard	Duiven	2024	1
IKC De Groene Ring	Innerwaard	Duiven	1991	34
IKC De Kameleon	Innerwaard	Duiven	1986	39
IKC Joannes	Innerwaard	Groessen	1974	51
Basisschool Bernadette	Innerwaard	Loo	1958	67
IKC De Droomgaard	LiemersNovum	Duiven	2023	2
IKC Het Veer	LiemersNovum	Duiven	1992	33
OBS Toermalijn	LiemersNovum	Duiven	1993	32
IKC Het Klokhuis	LiemersNovum	Duiven	1989	36
Gemiddelde leeftijd				33

In algemene zin wordt door de schoolbesturen geconcludeerd dat de huisvesting in redelijke of goede staat verkeert. Het binnenklimaat (ventilatie) vormt op een aantal locaties een aandachtspunt, alsmede de verkeersveiligheid. Er is in een aantal situaties onvoldoende parkeergelegenheid voor brengen en halen en parkeren. Ook de beperkte omvang en/of versnipperde aanwezigheid van buitenruimte is voor enkele scholen een aandachtspunt. De groei van een aantal scholen vraagt de komende jaren de nodige aandacht.

Er is geen speciaal onderwijs (SO) en speciaal basisonderwijs (SBO) in Duiven. Kinderen die niet in het basisonderwijs passen maar aangewezen zijn op SBO of SO, gaan naar voorzieningen in andere gemeenten. Voor het SO vooral naar de SO De Rabot in Didam, SO Kentalis Dr. P.C.M. Bosschool in Arnhem en SO De Ommezwaai in Arnhem. Voor het SBO gaan kinderen voornamelijk naar SBO De Ommezwaai in Arnhem en SBO De Schilderspoort in Zevenaar.

5.1 Leerlingenaantallen/-prognoses

In onderstaande grafiek is de leerlingenprognose in het basisonderwijs (blauwe lijn) in beeld gebracht en de basisgeneratie 4 – 12 jaar (oranje lijn). Er is sprake van een lichte stijging van de leerlingenprognose; circa 100 leerlingen in de periode 2025 – 2045. In verhouding tot de geprognosticeerde woningbouw is de groei beperkt. Dit wordt veroorzaakt door enerzijds de vergrijzing in de al bestaande wijken en kernen van de gemeente en anderzijds doordat het aantal kinderen per gezin afneemt.

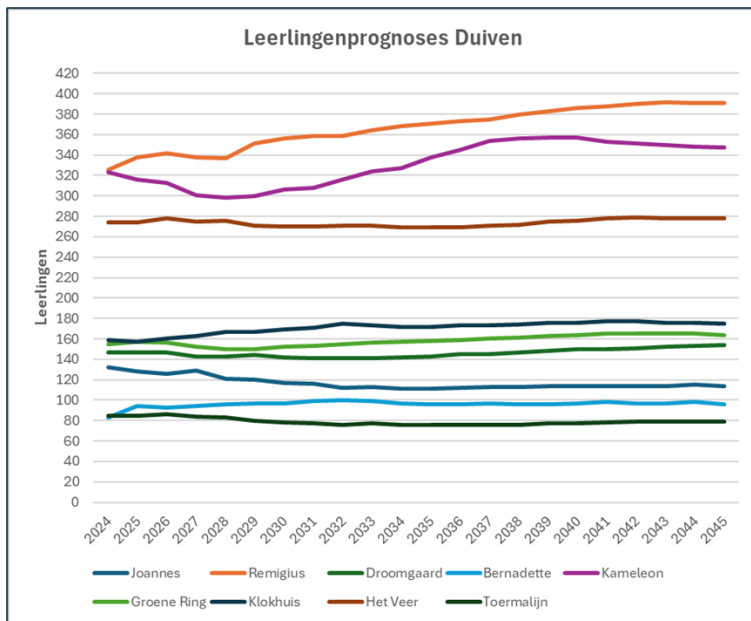

Het aantal kinderen in het basisonderwijs neemt de komende jaren toe van circa 1.700 leerlingen naar circa 1.800 leerlingen (2040). De basisgeneratie i.c. het aantal 4- tot en met 12-jarige kinderen is het aantal kinderen dat aangewezen is op primair (basis- en speciaal basisonderwijs) en speciaal onderwijs. Van het aantal 12-jarigen wordt 30% van de kinderen meegeteld voor de basisgeneratie 4 – 12 jaar. De overige 70% wordt verondersteld reeds deel te nemen aan het voortgezet onderwijs. De basisgeneratie 4 – 12 jaar ligt iets hoger dan de leerlingenprognoses. Anno 2025 is de basisgeneratie circa 1.900 kinderen, verwacht wordt dat dit aantal groeit naar circa 2.040 kinderen (jaar 2040). Het verschil tussen de leerlingenprognose en de basisgeneratie wordt verklaard doordat ook leerlingen onderwijs volgen in naburige gemeenten. Zo gaan leerlingen o.a. naar het gespecialiseerd onderwijs (SBO en SO) en basisscholen in naburige gemeenten.

Op gemeenteniveau zijn er twee trends zichtbaar die van invloed zijn op de leerlingenprognoses. Ten eerste heeft er in de afgelopen periode een in 2018 voorspelde daling in aantal leerlingen voltrokken. Van 1.930 leerlingen in 2018 naar 1.718 leerlingen in 2025. Deze beweging zet zich de komende jaren in een mildere mate nog door. Deze krimp is veroorzaakt door een combinatie van de afname van het vruchtbaarheidscijfer (gemiddeld minder kinderen per vruchtbare vrouw), vergrijzing van de bestaande bevolking en het feit dat er sinds midden jaren 2000 relatief weinig woningen zijn gebouwd in Duiven. Ten tweede zien we na 2030 de effecten van de woningbouwprogramma's die de afgelopen jaren zijn geïnitieerd. Er vindt daardoor een groei van circa 100 leerlingen plaats ten opzichte van nu. Doordat de groei gebaseerd is op een prognose, zal de komende jaren gemonitord moeten worden hoe deze zich verhoudt tot de realiteit.

In onderstaande grafiek zijn de leerlingenprognoses van de 9 basisscholen weergegeven¹⁵.

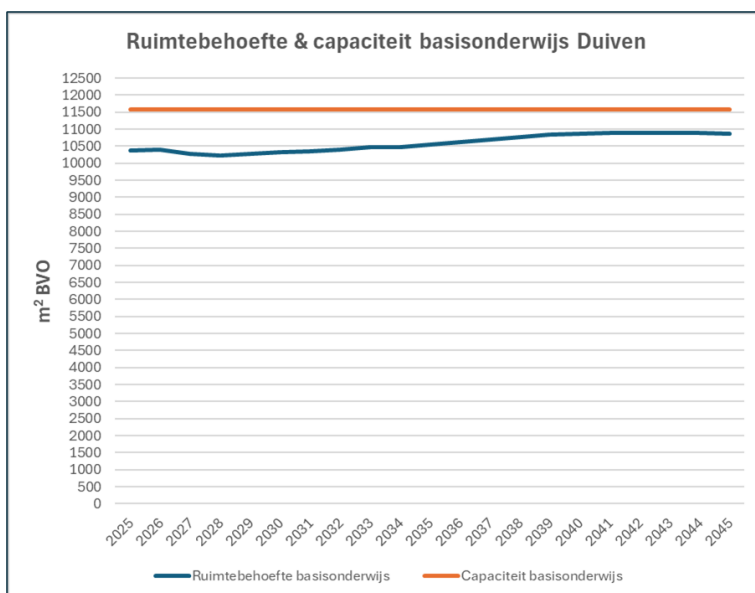
¹⁵ Voor gedetailleerde informatie over de individuele scholen wordt verwezen naar het (digitale) dashboard.

Te zien is dat met name de basisscholen IKC Remigius en IKC De Kameleon een groei laten zien de komende jaren. De overige basisscholen laten een stabiele ontwikkeling zien van de leerlingenprognoses. De leerlingenprognoses laten ook zien dat er een grote bandbreedte is in de omvang van de scholen. OBS De Toermalijn is de kleinste basisschool, IKC Remigius is de grootste basisschool. Een groot aantal scholen heeft een leerlingenaantal tussen 100 en 200 leerlingen.

5.2 Ruimtebehoefte en capaciteit

De leerlingenprognoses van de basisscholen zijn ook omgezet in de ruimtebehoefte in het basisonderwijs. Deze ruimtebehoefte is afgezet tegen de beschikbare capaciteit in het basisonderwijs. In onderstaande grafiek is de totale ruimtebehoefte van de 9 basisscholen weergegeven en afgezet tegen de beschikbare capaciteit in het basisonderwijs¹⁶. De beschikbare capaciteit betreft de onderwijscapaciteit. De ruimte die in de scholen wordt ingenomen door de kinderopvang is van de totale capaciteit afgehaald.

Geconcludeerd kan worden dat de beschikbare capaciteit (oranje lijn) voldoende is om te voldoen aan de normatieve ruimtebehoefte van alle basisscholen in de gemeente Duiven (blauwe lijn). De totale

¹⁶ Voor gedetailleerde informatie over de individuele scholen wordt verwezen naar het (digitale) dashboard.

onderwijs capaciteit voor het basisonderwijs in de gemeente Duiven is circa 11.600 m² BVO. De ruimtebehoefte is circa 10.365 m² BVO (2025) en groeit naar circa 10.900 m² BVO (2040). Op het niveau van de gemeente is sprake van een normatieve overcapaciteit van circa 1.200 m² BVO (2025). Dit neemt af naar circa 700 m² BVO in 2040 e.v. Opgemerkt moet worden dat de feitelijk overcapaciteit geringer is dan de normatieve overcapaciteit vanwege onderwijskundig gebruik van de 'leegstand' door de scholen.

Op individueel schoolniveau kan echter wel sprake zijn van een tekort aan ruimte. Een capaciteitsvraagstuk doet zich o.a. voor bij IKC Remigius. Dit capaciteitstekort neemt de komende jaren toe. Ook IKC Het Veer heeft een normatief ruimtetekort de komende jaren¹⁷. In algemene zin kan echter geconcludeerd worden dat er geen sprake behoeft te zijn van een capaciteitsvraagstuk, maar van een verdelingsvraagstuk dat door middel van een gezamenlijk schoolbestuurlijk toelatings- en aannamebeleid zou kunnen worden opgelost. Hieronder is van iedere school de capaciteit en ruimtebehoefte weergegeven.

Overzicht capaciteit en ruimtebehoefte scholen gemeente Duiven

School	Capaciteit m ² BVO	Ruimtebehoefte m ² BVO				Tekort/overschot 2041
		2027	2031	2035	2041	
IKC Remigius	1.905	1.900	2.006	2.066	2.152	-247
IKC De Groene Ring	1.072	673	698	683	693	379
IKC De Kameleon	1.929	1.714	1.749	1.900	1.976	-47
IKC Joannes	1.151	849	783	758	773	378
Basisschool Bernadette	737	672	698	682	692	45
IKC De Droomgaard	1.198	919	909	919	955	243
IKC Het Veer	1.243	1.583	1.558	1.553	1.598	-355
OBS Toermalijn	1.197	623	587	582	592	605
IKC Het Klokhuis	1.101	1.020	1.060	1.065	1.090	11
Totaal	11.533	9.953	10.048	10.208	10.521	1.012

In de kern Duiven ontstaat er in de loop der tijd een zekere disbalans tussen Duiven Noord, waar er ruimtedruk of -tekorten ontstaan en Duiven Zuid waar er normatief ruimte beschikbaar is. In Duiven Noord vindt ook de verwachte toekomstige uitbreiding van de woningbouw grotendeels plaats. Met dit IHP wordt voorgesteld om deze zekere disbalans voor de korte termijn op te vangen door afspraken met de schoolbesturen over de verdeling van leerlingen over de verschillende locaties, daarbij uitgaande of rekening houdend met de capaciteit van de voorzieningen. Dit vraagt beleid met betrekking tot het toelaten en verwijzen van leerlingen in relatie tot de maximale capaciteit van de voorziening. Het kan dus zijn dat op een locatie in de gemeente een (tijdelijke) leerlingenstop moet worden afgesproken vanwege capaciteitsbeperkingen. Gemeente en schoolbesturen zien hierin geen aantasting van de toegankelijkheid i.c. vrijheid van het onderwijs. Er zijn in Duiven voldoende diverse voorzieningen aanwezig. Het verdelen van leerlingen over de beschikbare capaciteit voorkomt een eventuele plicht tot uitbreiding (of oprichten van nevenvesting) terwijl er op andere plekken ruimte beschikbaar is.

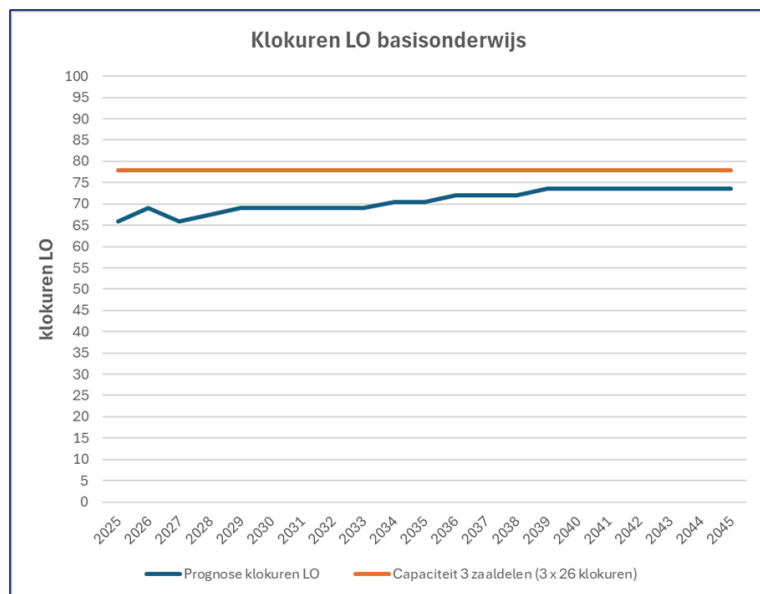
Bovenstaand voorstel om te komen tot een verdeling van leerlingen over de beschikbare capaciteit geldt voor de komende termijn van het IHP. De uitvoering wordt jaarlijks gemonitord op het LEA Duiven-Westervoort. Scholen zijn wettelijk verplicht om transparant te zijn over het aanmeldings- en toelatingsbeleid. Dit moeten zij opnemen in de schoolgids en op de website zodat het vindbaar is voor alle ouders en andere belangstellenden.

Voor de langere termijn wordt voorgesteld om te voorzien in passende onderwijshuisvesting in Duiven Noord (zie paragraaf 6.3).

¹⁷ Zie digitaal dashboard voor verdere informatie inzake leerlingenprognose en ruimtebehoefte individuele scholen.

5.3 Ruimtebehoefte bewegingsonderwijs en capaciteit

De gemeentelijke zorgplicht omvat tevens het voorzien in voldoende capaciteit voor bewegingsonderwijs i.c. lichamelijke opvoeding (LO) voor de groepen 3 tot en met 8 van de basisscholen. In onderstaande grafiek is de behoefte aan bewegingsonderwijs weergegeven op basis van de huidige normering hiervoor (1,5 klokuur LO per groep).¹⁸

In de grafiek is te zien dat de LO-behoefte circa 65 klokuren is anno 2025 en dat deze behoefte toeneemt naar circa 73,5 klokuren. Uitgaande van een capaciteit van 26 klokuren per gymzaal of zaaldeel van een sportzaal of -hal kan worden volstaan met 3 gymzalen c.q. zaaldelen in de gemeente Duiven. Wanneer in de toekomst de normering verhoogd wordt naar 2 klokuren LO per groep dan zal een 4de zaaldeel of gymzaal nodig zijn. Gezien de beschikbare aanwezigheid van gymzalen in zowel Loo als Groessen en de sporthal Triminos in Duiven is er voldoende capaciteit voor het huidige aantal klokuren LO en een eventuele normatieve uitbreiding van het aantal klokuren LO. Bij uitbreiding van de gemeente door woningbouw en het eventueel wijzigen van de voorzieningenstructuur basisonderwijs (bijvoorbeeld het verplaatsen of verhuizen van een basisschool naar de omgeving van de woningbouwuitbreiding) dient rekening te worden gehouden met de afstand van de voorzieningen voor bewegingsonderwijs tot de basisscholen. De regelgeving geeft aan dat het wenselijk of noodzakelijk is dat deze voorzieningen voor de groepen 3 tot en met 5 binnen een afstand van 1 kilometer zijn. Indien dit niet het geval is, dient de gemeente te zorgen voor leerlingenvervoer van en naar de voorziening voor bewegingsonderwijs.

5.4 Basisscholen Duiven

In deze paragraaf is een korte beschrijving opgenomen van de 9 basisscholen.

- Bernadetteschool (Innerwaard), kern Loo
De Bernadetteschool is gesitueerd in de kern Loo en telt 94 leerlingen (1-10-2024). De verwachting is dat het leerlingenaantal zal stabiliseren. De capaciteit is voldoende voor het aantal leerlingen nu en in de (nabije) toekomst. Het gebouw dateert uit 1958 en verkeert in goede staat.
- IKC Joannes (Innerwaard), kern Groessen
Het IKC Joannes is gesitueerd in de kern Groessen en telt 128 leerlingen. De verwachting is dat het leerlingenaantal zal dalen naar circa 110 à 115 leerlingen. De capaciteit is voldoende voor het aantal leerlingen nu en in de (nabije) toekomst. Het gebouw dateert uit 1974 en verkeert in redelijk goede staat. Omdat sprake is van een gebouw uit de jaren '70 heeft het gebouw enkele functionele beperkingen, waaronder het ontbreken van een gezamenlijk leerplein voor een aantal groepen. Het College van Bestuur en bestuursbureau van Stichting Innerwaard is ook gehuisvest in het IKC Joannes. Kinderopvang

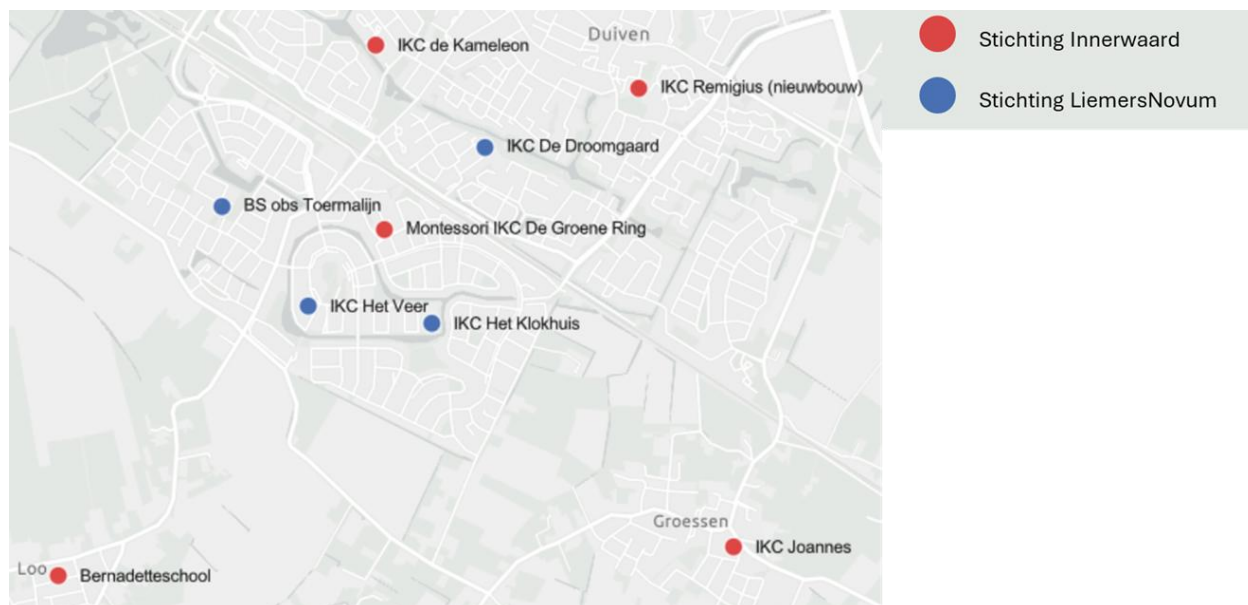
¹⁸ Met Stichting Innerwaard is in het IHP 2018 de afspraak gemaakt dat zij jaarlijks voor IKC Joannes en de Bernadetteschool extra klokuren van de gemeente toegekend krijgen voor het gebruik van de gymzaal door de kleutergroepen omdat beide locaties geen speellokaal hebben. Deze afspraak wordt gecontinueerd.

Zonnekinderen participeert in het IKC.

- **IKC De Groene Ring (Innerwaard), Duiven**
Het IKC De Groene Ring voor Montessorionderwijs is gesitueerd in Duiven Zuid en telt 157 leerlingen. De verwachting is dat het leerlingenaantal zal groeien naar circa 165 leerlingen. De capaciteit is voldoende voor het aantal leerlingen nu en in de (nabije) toekomst. Het gebouw dateert uit 1991. De technische staat van het gebouw laat te wensen over evenals de verkeersveiligheid voor brengen en halen en parkeren. Er is sprake van houtbouw van het gebouw. Het gebouw is tussentijds gerenoveerd. Kinderopvang Zonnekinderen participeert in het IKC.
- **IKC De Kameleon (Innerwaard), Duiven**
Het IKC De Kameleon in Duiven Noord telt 316 leerlingen. De verwachting is dat het leerlingenaantal de komende jaren iets zal dalen om vervolgens vanaf 2030 te groeien naar circa 350 à 360 leerlingen. De capaciteit is voldoende voor het aantal leerlingen nu en in de (nabije) toekomst. Het gebouw dateert uit 1986 en verkeert in goede staat. Naast de permanente huisvesting zijn 2 groepen gehuisvest in semipermanente huisvesting. De onderhoudsstaat van het semipermanente bouwdeel doet niet onder voor de rest van het gebouw. Kinderopvang Zonnekinderen participeert in het IKC; de voorziening hiervoor is gesitueerd op het schoolplein waardoor de buitenspeelruimte beperkt is (normatief voldoet de buitenruimte).
- **IKC Remigius (Innerwaard), Duiven**
Het IKC Remigius is gehuisvest in Duiven Noord en telt 338 leerlingen. De verwachting is dat het leerlingenaantal de komende jaren zal groeien naar circa 390 leerlingen. De capaciteit is onvoldoende voor de groei van IKC Remigius in de nabije toekomst. Het gebouw dateert uit 2024 en verkeert in goede staat. Het IKC is gesitueerd in een compacte omgeving waardoor er sprake is van geringe buitenspeelruimte voor het aantal leerlingen. Ook de verkeersveiligheid wat betreft brengen en halen laat te wensen over. Kinderopvang Zonnekinderen participeert in het IKC.
- **IKC Het Klokhuis (LiemersNovum), Duiven**
Het IKC Het Klokhuis voor Daltononderwijs in Duiven Zuid telt 157 leerlingen. De verwachting is dat het leerlingenaantal de komende jaren zal groeien naar circa 175 leerlingen. De capaciteit is voldoende voor de groei van IKC Het Klokhuis in de nabije toekomst. Het gebouw dateert uit 1989 en verkeert in goede staat. Naast de permanente huisvesting is een deel semipermanente huisvesting. Het semipermanente gedeelte van het gebouw verkeert, ondanks het tijdelijke karakter, in een opvallend goede bouwkundige staat. De onderhoudsstaat van het semipermanente bouwdeel doet niet onder in vergelijking met de rest van het gebouw. Kinderopvang Zonnekinderen participeert in het IKC.
- **IKC De Droomgaard (LiemersNovum) Duiven**
Het IKC De Droomgaard in Duiven Noord telt 147 leerlingen. De verwachting is dat het leerlingenaantal de komende jaren stabiliseert. De capaciteit is voldoende voor het aantal leerlingen nu en in de nabije toekomst. Het gebouw dateert uit 2023 en verkeert in goede staat. Kinderopvang Puck & Co participeert in het IKC De Droomgaard.
- **IKC Het Veer (LiemersNovum), Duiven**
Het IKC Het Veer gehuisvest in Duiven Zuid telt 274 leerlingen. De verwachting is dat het leerlingenaantal de komende jaren stabiliseert. De capaciteit is onvoldoende voor het huidige aantal leerlingen nu en in de nabije toekomst. Het gebouw dateert uit 1992 en verkeert in goede staat. Naast de permanente huisvesting maakt de school gebruik van een deel semipermanente huisvesting. Op basis van de technische schouw kan geconcludeerd worden dat het gebouw, ondanks het tijdelijke karakter, in een goede bouwkundige staat verkeert. De onderhoudsstaat van het semipermanente bouwdeel doet niet onder in vergelijking met de rest van het gebouw. Het is echter het voornemen van LiemersNovum de dislocatie met ingang van 1 juli 2026 af te stoten. Kinderopvang Puck & Co participeert in het IKC De Droomgaard.

- Brede School Toermalijn (LiemersNovum), Duiven
De Toermalijn in Duiven telt 85 leerlingen. De verwachting is dat het leerlingenaantal stabiliseert. De capaciteit is voldoende voor het aantal leerlingen nu en in de toekomst. De school is gehuisvest in schoolwoningen in Duiven Zuid, waarvan de kwaliteit te wensen overlaat; functioneel zijn schoolwoningen onvoldoende geschikt voor een basisschool. De schoolwoningen dateren uit 1993. Kinderopvang Happy Faces participeert in het IKC De Droomgaard.

In onderstaande kaart is de spreiding van de scholen in de gemeente weergegeven.

5.5 Technische kwaliteit basisscholen

Wat betreft het technisch presteren van de schoolgebouwen kan in algemene zin geconcludeerd worden dat de onderwijshuisvesting van goede tot redelijke kwaliteit is. Er heeft in het kader van de opstelling van het IHP een conditiemeting plaatsgevonden. De hoofdresultaten zijn in onderstaande tabel weergegeven. Voor een gedetailleerde beoordeling van het technisch presteren van de scholen wordt verwezen naar bijlage 1 Rapportage Duurzaamheid en de hierbij horende bijlage Masterbestand Duurzaamheid IHP Duiven.

School	Kern	Conditiescore
IKC Remigius	Duiven	1,0
IKC De Droomgaard	Duiven	1,0
IKC De Groene Ring	Duiven	1,9
IKC Het Veer	Duiven	2,2
OBS Toermalijn	Duiven	2,3
IKC De Kameleon	Duiven	2,4
IKC Het Klokhuis	Duiven	2,4
IKC Joannes	Groessen	2,5
Basisschool Bernadette	Loo	2,5

De conditiemeting kent een schaalindeling van 1 tot en met 6, waarbij 1 veelal wordt beschouwd als nieuwbouwniveau, 2 de conditie na één jaar exploitatie en 3 de conditiescore bij normaal gebruik en dagelijks en periodiek onderhoud. De bekostiging van het ministerie van OCW voor de schoolbesturen (lumpsum bekostiging) voorziet erin dat schoolbesturen de conditie op score 3 moeten kunnen houden. Er zijn geen scholen met een conditiescore van 4 of lager waardoor aanleiding is of zou moeten zijn voor het nemen van maatregelen op die onderdelen die een 4 of lager scoren. Door de schoolbesturen is echter aangegeven dat het binnenklimaat op een aantal scholen matig is en dat verduurzaming soms leidt tot hogere exploitatiekosten. In de Rapportage Duurzaamheid zijn hiervoor voorstellen gedaan om o.a. het

binnenklimaat te verbeteren. Van belang is dat in het kader van de verduurzaming de schoolbesturen de maatregelen in beeld brengen van het verder verduurzamen van de schoolgebouwen en hierbij een aanvraag indienen voor de subsidiemaatregel DUMAVA, die tot en met 2030 beschikbaar is.

6 Huisvestings- en investeringsagenda basisonderwijs Duiven

De wettelijke zorgplicht van de gemeente omvat primair het zorgen voor passende onderwijshuisvesting voor het aantal leerlingen nu en in de toekomst (dit kan gezien worden als de 1ste zorgplicht gemeenten). De onderwijshuisvesting moet op basis van de gemeentelijke normering voldoende m² BVO bieden voor het aantal leerlingen nu en in de toekomst. Met andere woorden als sprake is van ruimtekorten moet hierin worden voorzien. Op de tweede plaats moet sprake zijn van kwalitatief goede gebouwen, hetgeen betrekking heeft op het functioneel en technisch presteren van de schoolgebouwen (dit zou gezien kunnen worden als de 2de zorgplicht voor gemeenten). Dus naast iedere leerling een dak boven het hoofd ook een functioneel, veilig, technisch goed dak. De technische en functionele conditie van een gebouw is hierin een belangrijk gegeven. De leeftijd van een gebouw alsmede het gepleegde onderhoud spelen hierin een belangrijke rol. En tenslotte maakt de zorgplicht i.c. de onderwijshuisvesting het mogelijk beleidsambities en -doelstellingen te realiseren van zowel de schoolbesturen als de gemeente (dit kan gezien worden als de 3de zorgplicht – of beter gezegd mogelijkheid/kans - onderwijshuisvesting). Vanuit deze invalshoeken is de onderwijshuisvesting in Duiven gezien en/of beoordeeld en is op basis hiervan de huisvestings- en investeringsagenda bepaald voor de komende periode.

6.1 Passende onderwijshuisvesting Duiven

Zoals in paragraaf 5.2 al beschreven is de totale huisvestingscapaciteit basisonderwijs in de gemeente Duiven passend voor het aantal leerlingen nu en in de toekomst. Uitbreiding van de capaciteit is op korte termijn niet aan de orde c.q. nodig. Wanneer capaciteitsvraagstukken zich voordoen, gaat het inzetten van leegstand boven uitbreiding. In de toekomst kan er door de woningbouwontwikkeling in met name Duiven Noord echter een capaciteitstekort ontstaan. Voorgesteld wordt dit op te lossen door verplaatsing en vervangende nieuwbouw van één of twee bestaande basisscholen in Duiven (zie 6.3).

Twee schoolgebouwen vragen vanwege het technisch en functioneel presteren aandacht. Het betreft IKC De Groene Ring en de schoolwoningen van OBS Toermalijn. IKC De Groene Ring is een houten gebouw uit 1991. OBS Toermalijn is gehuisvest in schoolwoningen, waarvan het kenmerkende is dat deze noch als school noch als woning geschikt zijn en daarmee suboptimaal om onderwijs te geven. Vooralsnog kunnen deze scholen echter gehandhaafd blijven. Eventuele vernieuwing – in welke vorm dan ook – is echter aan de orde in 2031 en verder.

Daarnaast maakt een drietal scholen gebruik van semipermanente huisvesting: IKC Het Veer, IKC Het Klokhuis en IKC De Kameleon. Semipermanente huisvesting is in beginsel een tijdelijke voorziening, die is bedoeld voor gebruik van maximaal 15 jaar. De schoolbesturen willen deze voorzieningen graag behouden vanwege diverse en mogelijke onderwijskundige en demografische ontwikkelingen en willen indien aan de orde de technische en functionele kwaliteit verbeteren. Er is op dit moment geen aanleiding deze semipermanente huisvesting af te stoten ook als er normatief geen aanleiding is deze te handhaven. Geadviseerd wordt daarom om zo nodig maatregelen te treffen om de levensduur van deze voorzieningen te verlengen. Het gaat hier primair om verbeteringsmaatregelen van de schil van de semipermanente huisvesting (met wellicht ook het verbeteren van de isolatie). In elk geval gaat het hier om IKC De Kameleon waarvan de buitenschil verbeterd zou moeten worden. Het verdient aanbeveling om daarnaast op termijn ook onderzoek te doen naar de noodzaak van vergelijkbare maatregelen bij de semipermanente huisvesting van IKC Het Veer en IKC Het Klokhuis.

Voor een uitgebreidere beschrijving van de technische kwaliteit wordt verwezen naar bijlage 1 Rapportage Duurzaamheid waarin de verschillende scholen zijn beschreven en de hierbij horende bijlage Masterbestand Duurzaamheid Gemeente Duiven¹⁹. In deze rapportage zijn ook voorstellen gedaan voor verduurzamingsmaatregelen die (deels) subsidiabel kunnen zijn. In het kader van de actualisering van de MJOP's kunnen de schoolbesturen de benoemde maatregelen meenemen en kan worden onderzocht of er gebruik kan worden gemaakt van bijvoorbeeld de subsidiemaatregel DUMAVA.

¹⁹ Rapportage Duurzaamheid, Exploitatie Partners BV, november 2025.

Een klein aantal scholen kent functionele beperkingen. Zo ontberen IKC De Groene Ring en IKC De Kameleon een teamruimte en is de buitenspeelruimte bij IKC Remigius en IKC De Kameleon normatief weliswaar van voldoende omvang, maar kent het gezien het aantal leerlingen en de 'versnipperde' ligging van de buitenruimte beperkingen.

6.2 Spreiding en bereikbaarheid

De spreiding van het basisonderwijs in de gemeente Duiven is goed. De schoolbesturen zien op dit moment hierin geen knelpunten voor de leerlingen en ouders/verzorgers. Voor alle leerlingen is basisonderwijs op loop- en/of fietsafstand bereikbaar (binnen een straal van 1 kilometer). Zoals in paragraaf 5.2 al is aangegeven is er wellicht in de (nabije) toekomst een overmaat aan basisscholen in Duiven Zuid en een ondermaat in Duiven Noord, waar de komende jaren de meeste woningbouw gaat plaatsvinden. Dit kan ertoe leiden dat bij afwezigheid van voldoende capaciteit in de nabijheid van de woonomgeving leerlingen en ouders/verzorgers aangewezen zullen zijn op basisscholen elders in Duiven omdat daar wel plaats is.

De bereikbaarheid van de basisscholen kent soms beperkingen vanwege de omliggende infrastructuur met betrekking tot lang parkeren en brengen en halen. Hierdoor is soms ook sprake van verkeersonveiligheid door de combinatie van snel- en langzaam verkeer in beperkte ruimtelijke c.q. stedenbouwkundige omgevingen. Deze zorg is met name genoemd voor IKC De Groene Ring, IKC De Kameleon en IKC Remigius. In het kader van deze actualisering is afgesproken om met name bij deze IKC's onderzoek te doen naar mogelijkheden tot optimalisering. IKC De Groene Ring ligt midden in een woonwijk zonder voldoende ruimte voor parkeren en brengen en halen. Bij IKC De Kameleon is sprake van herinrichting van de Mondriaanstraat waardoor de verkeersveiligheid is verminderd. En bij IKC Remigius leidt het brengen en halen tot onveilige situaties ondanks de aanwezigheid van een groot parkeerterrein. Bij de evaluatie van het project IKC Remigius zal dit aspect worden meegenomen en zullen verbetermogelijkheden worden verkend. In algemene zin kan gesteld worden dat bij de planvorming voor nieuwe locaties met deze aspecten rekening moet worden gehouden evenals met voldoende speel- en buitenruimte.

6.3 Huisvestingsagenda Duiven

Naar aanleiding van de informatieverzameling, de schouwen en de overleggen met de schoolbesturen bestaat de huisvestingsagenda voor de gemeente Duiven uit twee opgaven:

- a. Het faciliteren/accommoderen van de groei in met name Duiven Noord.
- b. Het vernieuwen van de bestaande portefeuille onderwijshuisvesting.

Ad. a. Faciliteren/accommoderen groei in met name Duiven Noord.

Voor de komende IHP-periode 2027 – 2030 volstaat het huidige voorzieningenniveau basisonderwijs; de beschikbare capaciteit is voldoende voor het huisvesten van alle leerlingen met inachtneming van de opmerking dat in sommige situaties dit opgelost dient te worden door verdeling van leerlingen over locaties.

Voor de periode vanaf 2031 en verder (dus na wederom actualisatie van dit IHP) wordt in Duiven Noord een capaciteitsdruk voorzien. Er is daarvoor een aantal scenario's verkend hoe hier mee moet worden omgegaan:

- a. het stichten van een nieuwe school.
- b. het uitbreiden van de bestaande voorzieningen in de nabijheid van de woningbouwontwikkeling.
- c. het verplaatsen/verhuizen van een of meer bestaande scholen.

Het stichten van een nieuwe (tiende) school wordt niet beoogd door de schoolbesturen. Er is ook geen noodzaak voor vanuit de leerlingenprognoses. Het toevoegen van een nieuwe school leidt gezien de geringe groei van het aantal kinderen en leerlingen tot een versnippering of verdunning van het aantal leerlingen per school. Gezien de onderwijskundige en maatschappelijke opgaven van de schoolbesturen en scholen is het niet wenselijk dat er meer scholen met gemiddeld minder leerlingen komen in de gemeente Duiven.

Het uitbreiden van de bestaande voorzieningen is een alternatief om de verwachte groei te huisvesten (voor een deel kan de groei nog in de bestaande huisvesting worden opgevangen). Uitbreiding van de dichtst bij de beoogde woningbouwlocatie gelegen scholen IKC Remigius en IKC Kameleon ligt niet voor de hand gezien de relatief kleine kavels en beperkingen om deze voorzieningen uit te breiden. Hierdoor zou 'uitgeweken' moeten worden naar andere scholen hetgeen het uitgangspunt van thuisnabij onderwijs onder druk zet. De afstand tot de beschikbare onderwijscapaciteit wordt dan groter hetgeen kan leiden tot een (minder of niet gewenste) toename van de automobiliteit.

Op dit moment wordt voorgesteld om de verwachte groei t.z.t. te accommoderen door het verplaatsen van een bestaande school van Duiven Zuid naar Duiven Noord. De school kan dan starten met (een deel van) de bestaande populatie aan leerlingen en kan dan groeien door nieuwe kinderen uit de nieuwe wijk(-en). Indien daarbij een relatie wordt gelegd met de – op termijn – noodzakelijke vernieuwing van OBS Toermalijn en/of IKC De Groene Ring, dan lijken deze scholen als eerste in aanmerking te komen. Gezien de verdeling c.q. spreiding van de basisscholen in de kern Duiven is het te overwegen, indien een of beide scholen worden vernieuwd, deze elders te vernieuwen in de nabijheid van de nieuwe woningbouw (en de verwachting dat daar in de toekomst de leerlingen zullen wonen). Een verplaatsing of verhuizing betekent ook dat er geen tijdelijke huisvesting nodig is.

Kijkend naar de leeftijd en de kwaliteit van de scholen OBS Toermalijn en IKC De Groene Ring is vernieuwing eerst aan de orde na 2031 en verder. De wijze waarop dit vorm en inhoud moet of kan krijgen is onderwerp van nader overleg tussen de gemeente en de betrokken schoolbesturen in de komende periode. Voorgesteld wordt dan ook de komende periode te gebruiken voor de planvorming en in de stedenbouwkundige planvorming c.q. ontwikkelvisie Pluun Noord Groot nu reeds een nieuwe school of IKC op te nemen. In de volgende actualisatie van het voorliggende IHP zal dan een definitieve keuze worden gemaakt voor een eventuele verplaatsing of verhuizing naar een nieuwe locatie.

Een school voor basisonderwijs kan worden verplaatst met als reden te komen tot een betere spreiding van het onderwijsaanbod in een gemeente. Bij het verplaatsen moet echter onderscheid worden gemaakt in herhuisvesting van de basisschool binnen het voedingsgebied en buiten het voedingsgebied. Wordt de basisschool verplaatst:

- binnen het huidige voedingsgebied dan is sprake van een verhuizing en kan deze zonder toestemming van de minister plaatsvinden. Het doorgeven van een adreswijziging is dan voldoende.
- buiten het voedingsgebied dan is er naar het oordeel van de minister sprake van het stichten van een nieuwe basisschool en geldt de stichtingsprocedure.

Voor bovenstaand voorstel moet nagegaan worden waarvan sprake is.

Het hier beschreven scenario is een mogelijke ontwikkelingsrichting. De definitieve keuze en invulling wordt in het volgende IHP opgenomen (actualisatie vooralsnog in 2030) met inachtneming van de dan bekende demografische ontwikkelingen en de leerlingenprognoses. In de komende periode 2027 – 2030 is er nog geen noodzaak voor aanvullende maatregelen, anders dan dat de schoolbesturen samen met de gemeente verder onderzoek doen en scenario's ontwikkelen op welke wijze t.z.t. kan worden voorzien in passende maatregelen.

Als tussenvorm op bovenstaand scenario kan ook overwogen worden om te starten met een dislocatie en/of tijdelijke huisvesting in de nieuwe woonwijk, waarbij de mogelijkheid wordt open gehouden dat de dislocatie op enig moment wordt omgezet naar een zelfstandige school.

Ad. b. Vernieuwen van bestaande portefeuille onderwijshuisvesting

De vernieuwing van de bestaande portefeuille is de tweede opgave. Het gaat hier om de fasegewijze vernieuwing van de bestaande – ouder wordende - huisvesting. Dit staat in beginsel los van de duurzaamheidsmaatregelen die los van de vernieuwing – in welke vorm dan ook – kunnen plaatsvinden (en zijn opgenomen in bijlage 1 Rapportage Duurzaamheid).

Wat betreft de vernieuwing van de onderwijshuisvesting gaat het om enerzijds de onder 1 genoemde scholen IKC De Groene Ring en OBS Toermalijn (echter eerst na 2031) en anderzijds de levensduurverlenging van de semipermanente huisvesting.

Zoals hiervoor benoemd wordt een verplaatsing of verhuizing overwogen van IKC De Groene Ring en/of OBS Toermalijn omdat er a. onvoldoende leerlingen zijn voor het stichten van een nieuwe school en b. in Duiven Zuid sprake is van een capaciteitsoverschot (in de ruimtebehoefte in Duiven Zuid kan voorzien worden met minder basisscholen). Een verplaatsing of verhuizing gaat dan echter ook gepaard met vervangende nieuwbouw van een of beide scholen op een nieuwe locatie nabij de voorziene uitbreiding van Duiven (Duiven Noord). Daarvoor is het van belang om in de stedenbouwkundige planvorming voor de uitbreiding van Duiven er nu al rekening wordt gehouden met een nieuwe school of IKC, hiervoor dient nu reeds ruimte gereserveerd te worden. Het is op dit moment complex aan te geven hoe groot een dergelijke nieuwe voorziening moet zijn. De verwachting is immers dat bij een eventuele verplaatsing of verhuizing van

de school of scholen het voedingsgebied wijzigt en leerlingen, die nu kiezen voor deze scholen, in de toekomst niet of in mindere mate kiezen voor dezelfde school die dan echter op een andere locatie is gehuisvest. (Nieuwe) Leerlingen woonachtig in Duiven Zuid zullen waarschijnlijk in eerste instantie blijven kiezen voor de basisscholen in Duiven Zuid. Een verplaatsing van een of beide scholen naar Duiven Noord zal dan ook op termijn leiden tot een nieuwe doelgroep c.q. voedingsgebied.

Uitgaande van de stichtingsnorm voor Duiven van (minimaal) 200 leerlingen, dient rekening te worden gehouden met een onderwijsvoorziening van circa 1.200 m² BVO. Indien ook kinderopvang participeert zal sprake zijn van een IKC van circa 1.500 à 1.600 m² BVO. Indien uitgegaan wordt van een grotere school van circa 350 leerlingen, dient rekening te worden gehouden met een onderwijsvoorziening van circa 2.000 m² BVO en met kinderopvang circa 2.500 m² BVO. In deze indicatieve ruimtebehoefte berekening is geen rekening gehouden met het eventueel toevoegen van een voorziening voor bewegingsonderwijs (gymzaal). Wanneer deze gewenst en/of noodzakelijk is, leidt dit tot een aanvullende ruimtebehoefte van circa 500 à 550 m² BVO.

Bij de reservering van een eventuele locatie dient ook rekening te worden gehouden met parkeren (brengen en halen, lang parkeren auto's en fietsen) en de buitenruimte voor spelen. Voor een voorziening van 200 leerlingen en aanvullend kinderopvang kan dan uitgegaan worden van een locatiebehoefte van (minimaal) circa 3.200 à 3.600 m² (uitgaande van een gelaagde bouw van de school c.q. het IKC). Voor een voorziening voor circa 350 leerlingen zal sprake zijn van een locatiebehoefte van circa 4.000 à 5.000 m². Dit is exclusief voorzieningen voor parkeren (lang parkeren en brengen en halen).

De instandhouding van de semipermanente huisvesting bij IKC Het Veer, IKC Het Klokhuis en IKC De Kameleon vraagt de komende periode ook aandacht. Voor de korte termijn speelt de verbetering van de buitenschil van de semipermanente huisvesting van IKC De Kameleon en IKC Het Klokhuis. De schoolbesturen hebben hun zorg hierover uitgesproken. Voorgesteld wordt hiervoor vooralsnog een bedrag op te nemen van € 54.300 voor IKC De Kameleon en € 75.300 voor IKC Het Klokhuis. Deze verdeling is gebaseerd op het aantal m² BVO van de semipermanente huisvesting vermenigvuldigd met een kengetal van € 300 per m² BVO). Nader onderzoek is echter nodig naar de benodigde maatregelen en de hiermee gemoeide kosten.

Samenvattend ziet de huisvestingsagenda basisonderwijs er voor de periode 2027 – 2030 en 2031 en verder als volgt uit. De huisvestings- en investeringsagenda voor de korte termijn omvat (slechts) indien nodig het upgraden van de semipermanente huisvesting van IKC De Kameleon en IKC Het Klokhuis.

HUISVESTINGS-/INVESTERINGSAGENDA GEMEENTE DUIVEN 2027 - 2030, 2031 E.V.				
School	Kern	Advies	Stichtingskosten	Verantwoordelijkheid
Periode 2027 - 2030				
IKC De Kameleon	Duiven	Optimalisering/levensduurverlenging semipermanente huisvesting	€ 54.300	Innerwaard/gemeente
IKC Het Klokhuis	Duiven	Optimalisering/levensduurverlenging semipermanente huisvesting	€ 75.300	LiemersNovum/gemeente
IKC De Groene Ring	Duiven	Haalbaarheidsonderzoek vernieuwing i.r.t. woningbouw Duiven Noord	p.m.	Innerwaard/Liemers- Novum/Gemeente
OBS Toermalijn	Duiven	Haalbaarheidsonderzoek vernieuwing i.r.t. woningbouw Duiven Noord		
Periode 2031 - 2034 (e.v.)				
IKC Het Veer	Duiven	Optimalisering/levensduurverlenging semipermanente huisvesting	n.t.b. op basis van actualisering IHP	LiemersNovum/gemeente
IKC De Groene Ring	Duiven	Vernieuwing huisvesting; huidige locatie dan wel Duiven Noord		Innerwaard/Liemers- Novum/Gemeente
OBS Toermalijn	Duiven	Vernieuwing huisvesting; huidige locatie dan wel Duiven Noord		
IKC Joannes	Groessen	Door exploiteren/onderhouden & maatregelen levensduurverlenging	n.t.b. op basis van actualisering IHP	Innerwaard
Basisschool Bernadette	Loo	Door exploiteren/onderhouden & maatregelen levensduurverlenging		Innerwaard
IKC Remigius	Duiven	Door exploiteren/onderhouden (vernieuwing > 2060)	n.v.t.	Innerwaard
IKC De Droomgaard	Duiven	Door exploiteren/onderhouden (vernieuwing > 2060)	n.v.t.	LiemersNovum

Overwogen kan worden om in de komende periode wel al te starten met het verder onderzoeken waarop de voorzieningenstructuur in Duiven Noord kan worden geoptimaliseerd na 2031. Dit onderzoek naar mogelijke scenario's kan echter ook nog op zich laten wachten totdat er meer zicht is op de realisatie van de woningbouwplannen. In die zin kan het in de tabel opgenomen haalbaarheidsonderzoek ook op een later moment plaatsvinden. Eventuele realisatie van een nieuwe onderwijsvoorziening is eerst aan de orde in de periode 2031 en verder. Ramingen voor de periode 2031 en verder zijn dan ook niet opgenomen. Op basis van actualisering van het voorliggende IHP zullen indien nodig ramingen worden opgesteld voor de dan in beeld zijnde huisvestingsprojecten.

N.B.

In bovenstaande huisvestingsagenda zijn de eventueel nog te plegen duurzaamheidsmaatregelen, zoals voorgesteld in de Rapportage Duurzaamheid van Exploitatie Partners BV, november 2025, en het onderliggende Masterbestand Duurzaamheid IHP Duiven niet meegenomen. Het is aan de schoolbesturen om deze maatregelen wel of niet uit te voeren en hierop eventueel subsidie aan te vragen.

6.4 Investeringsagenda onderwijshuisvesting

Voor de komende IHP-periode 2027 – 2030 is geen sprake van grote investeringsopgaven voor de gemeente Duiven, anders dan de eventuele optimalisering en/of levensduurverlenging van de semipermanente huisvesting van IKC De Kameleon en IKC Het Klokhuis. Hiervoor is vooralsnog een bedrag van € 130.000 opgenomen. Op basis van nader onderzoek hiernaar kunnen de precieze kosten in beeld worden gebracht. Het betreft hier echter investeringskosten van een aanzienlijk andere (lagere) omvang dan wanneer sprake is van vervangende nieuwbouw en/of levensduurverlenging van scholen i.c. de permanente huisvesting van de scholen. De komende periode zullen de kaders hiervoor nader worden bepaald wat betreft de te realiseren kwaliteit, planning en financiën.

Zoals aangegeven zijn de kosten van de eventueel te plegen duurzaamheidsmaatregelen niet meegenomen. Het betreft hier maatregelen die los van vernieuwing door schoolbesturen kunnen worden gerealiseerd en waarvoor wordt geadviseerd subsidie aan te vragen (DUMAVA). Eventueel kan t.z.t. overwogen worden deze verduurzaming ook vanuit de gemeente (financieel) te ondersteunen. De omvang van een eventuele gemeentelijke bijdrage is nu niet te geven omdat onbekend is welke maatregelen de schoolbesturen willen realiseren de komende jaren rekening houdend met de resterende levensduur van hun schoolgebouw. In het verleden is hiervan ook al sprake geweest bij het verbeteren van de ventilatie van basisscholen, waarbij naast de zogenaamde SUVIS-subsidie ook de gemeente bijdraagt (naast vanzelfsprekend de financiering door de betrokken schoolbesturen).

Een eventuele verplaatsing van één of twee basisscholen naar Duiven Noord in combinatie met de daar voorziene woningbouw is qua omvang nu nog moeilijk in te schatten, evenals de hiermee gemoeide kosten. Aangezien de eventuele vervangende nieuwbouw eerst na 2031 en verder aan de orde is, is in het voorliggende IHP geen raming opgenomen. Op basis van de woningbouw- en demografische ontwikkelingen zal t.z.t. een preciezere omvang van een eventuele nieuwe voorziening in Duiven Noord moeten worden bepaald.

In algemene zin zijn voor de (toekomstige) investeringskosten de volgende onderdelen en/of uitgangspunten van belang:

- Verwachte omvang van het schoolgebouw
- Stichtingskosten
- Voorbereidingskosten
- Bijdrage schoolbesturen

Verwachte omvang van het schoolgebouw

Uitgangspunt voor het bepalen van de investeringskosten is de verwachte normatieve ruimtebehoefte uitgedrukt in bruto vloeroppervlakte (BVO). Bij het vaststellen van de ruimtebehoefte wordt uitgegaan van de leerlingenprognose en de berekeningswijze zoals die is opgenomen in de Verordening voorzieningen huisvesting onderwijs gemeente Duiven. Belangrijk in de vernieuwing is dat sprake is van flexibiliteit zowel wat betreft aanpassingen als eventuele uitbreidingen van de gebouwen (in bestemmingsplannen ruimte voor groei creëren).

Stichtingskosten

De stichtingskosten omvatten de bouwkosten en bijkomende kosten zoals honoraria, onvoorzien en leges. Stichtingskosten zijn exclusief inrichting binnen en buiten, eventuele bodemsanering, asbestverwijdering, tijdelijke huisvesting, sloopkosten en bouwrijp maken. De stichtingskosten zijn inclusief btw.

Vorbereidingskosten

Geruime tijd voor de daadwerkelijke realisatie van een project moet rekening worden gehouden met voorbereidingskosten. Hierbij wordt uitgegaan van indicatief 5% van de totale stichtingskosten. Deze middelen kunnen worden gebruikt voor het uitvoeren van een haalbaarheidsonderzoek en alle benodigde onderzoeken c.q. werkzaamheden die nodig zijn voordat met de bouw wordt gestart, zoals het opstellen van

een Programma van Eisen (PVE), architectenselectie, honorarium architect, uitvoeren en begeleiden ontwerpfase, selectie aannemer en (extern) projectmanagement.

Bijdrage schoolbesturen (cofinanciering)

De gemeente is verantwoordelijk als het gaat om de financiering van de stichtingskosten van scholen. Er kan echter sprake zijn van cofinanciering in zowel situaties van renovatie als nieuwbouw (een en ander conform het genoemde wetsvoorstel planmatige aanpak onderwijshuisvesting). Hoewel de optie van cofinanciering in de vernieuwing van de huisvesting in het primair en (voortgezet) speciaal onderwijs op dit moment nog niet wettelijk is toegestaan (in het voortgezet onderwijs is dit wel mogelijk), is cofinanciering in beginsel een te verdedigen uitgangspunt voor de vernieuwing van de huisvesting. Op projectniveau worden nadere afspraken gemaakt tussen de gemeente en de schoolbesturen over het bijdragen in de vernieuwing door de schoolbesturen (bijvoorbeeld bijdragen op basis van MJOP's, uitgesteld onderhoud, voordelen in exploitatie t.b.v. duurzaamheidsmaatregelen).

7 Conclusies

In de afgelopen periode heeft ten behoeve van de actualisering van het IHP uit 2018 onderzoek en overleg plaatsgevonden met het basisonderwijs en de kinderopvang in de gemeente Duiven. De resultaten hiervan zijn belegd in het voorliggende IHP. De volgende conclusies kunnen worden getrokken.

- a. Alle leerlingen en medewerkers in de gemeente Duiven hebben recht op een veilige, duurzame en toekomstbestendige leer- en werkomgeving. Kwalitatieve schoolgebouwen zijn nodig voor de onderwijsprestaties van de leerlingen, het welbevinden van de medewerkers, het werkklimaat, de leefbaarheid van de kernen Loo, Groessen en Duiven.
- b. Om iedereen mee te laten doen, moet het basisonderwijs in de gemeente Duiven pluriform, toegankelijk en binnen zo mogelijk loop- en/of fietsafstand bereikbaar zijn. Iedere kind en leerling in de leeftijd tot 12 jaar moet een passende plek en passend onderwijsaanbod krijgen in de gemeente, waarbij het basisonderwijs zo thuisnabij en passend mogelijk is voor alle kinderen.
- c. De ambitie is te komen tot inclusieve kindcentra waar opvang, onderwijs en eventueel aanvullende functies samenwerken om leerlingen met en zonder ondersteuningsbehoeften samen te laten leren op scholen dicht bij huis.
- d. Kindcentra zijn voor de gemeente en schoolbesturen belangrijk voor de talentontwikkeling van de jonge inwoners van Duiven. Het is belangrijk voor inclusiever onderwijs. Functies en diensten worden in samenhang gebracht voor een sluitend en passend aanbod, het versterkt de onderwijsketen.
- e. Bij vernieuwing van het basisonderwijs heeft het de voorkeur om kindfuncties te integreren in de schoolgebouwen en/of deze inclusiever te maken.
- f. De gemeente wil bij vernieuwing van de onderwijshuisvesting meer flexibiliteit en multifunctionaliteit realiseren ten behoeve van meervoudig gebruik onder en na schooltijd.
- g. Vanuit het creëren van een gelijkspelveld in de markt en een toekomstbestendige huisvestingstructuur voor de participatie van kinderopvang en andere maatschappelijke partners in onderwijsgebouwen wordt toegewerkt naar een uniform verhuurbeleid.
- h. Het is van belang dat in de verdere ontwikkeling van de voorzieningenstructuur er sprake is van een onderwijskundig netwerk van scholen dat met elkaar maximaal invulling kan geven aan een bandbreedte van ondersteuningsbehoeften.
- i. Het inzetten van leegstand bij capaciteitstekorten gaat voor uitbreiding van de capaciteit. Het gaat hier om leegstand in het voedingsgebied van de school met een capaciteitstekort.
- j. Vanwege het belang van sport, bewegen en gezondheid is het beschikbaar zijn van voorzieningen voor bewegingsonderwijs in de nabijheid van de scholen belangrijk, alsmede de aanwezigheid van voldoende buitenspeelruimte.
- k. Verduurzaming vindt plaats op momenten van renovatie en/of vernieuwing. Het programma Frisse Scholen klasse B is van toepassing op de verduurzaming. Bij nieuwbouw wordt gestreefd naar energie neutrale gebouwen (ENG) en aardgasloos.
- l. De basisgeneratie 4 – 12-jarigen in de gemeente Duiven is anno 2025 circa 1.900 kinderen. Dit aantal zal de komende jaren groeien naar circa 2.040. De basisgeneratie is het totaal aantal kinderen dat aangewezen is op het basisonderwijs, speciaal basisonderwijs en/of speciaal onderwijs.
- m. Het leerlingenaantal in het basisonderwijs laat de komende jaren ook een lichte stijging zien. Circa 1.700 leerlingen bezoeken anno 2025 de scholen voor basisonderwijs. De leerlingenprognose laat een lichte stijging zien naar circa 1.800 in 2040 e.v.
- n. De leerlingenaantallen en -prognose voor het basisonderwijs liggen lager dan de basisgeneratie. De oorzaak hiervan is dat ook een aantal kinderen het gespecialiseerd onderwijs bezoekt en basisonderwijs buiten de gemeente Duiven.
- o. Het onderwijsaanbod in het basisonderwijs telt 9 basisscholen waarvan 7 een IKC vormen door de samenwerking onder één dak met kinderopvang. In 1 basisschool is ook kinderopvang gehuisvest zonder dat sprake is van IKC-vorming. De scholen worden bestuurd door 2 regionaal opererende schoolbesturen voor primair onderwijs, Innerwaard en LiemersNovum.
- p. De spreiding en bereikbaarheid van de scholen is goed. Schoolbesturen hebben geen afspraken over schoolgrootte en een gezamenlijk toelatings- of aannamebeleid. De instandhouding van scholen is een schoolbestuurlijke verantwoordelijkheid.
- q. De totale onderwijscapaciteit voor het basisonderwijs in de gemeente Duiven is circa 11.600 m² BVO. De ruimtebehoefte is circa 10.365 m² BVO (2025) en groeit naar circa 10.900 m² BVO (2040). Op het niveau van de gemeente is sprake van een normatieve overcapaciteit van circa 1.200 m² BVO (2025). De normatieve overcapaciteit wordt ingezet voor onderwijskundige ontwikkelingen.

- r. De huisvestingsopgave voor de gemeente Duiven is het fasegewijs vernieuwen van de bestaande onderwijshuisvesting en de capaciteit passend maken voor de huidige en toekomstige leerlingenaantallen.
- s. Voor de korte termijn – 2027 – 2030 – betreft de huisvestingsopgave het vernieuwen c.q. upgraden van de semipermanente huisvesting bij IKC De Kameleon en IKC Het Klokhuis. Hiervoor is een raming van circa € 130.000 opgenomen in het IHP (€ 54.300 voor IKC De Kameleon en € 75.300 voor IKC Het Klokhuis).

8 Bijlage

Bijlage 1 Rapportage Duurzaamheid, Exploitatie Partners BV, november 2025